

Dissertatio inauguralis medica de mammis et lacte. In qua status tam naturalis, quam praeternaturalis, hujusque therapia rationalis ... / [Georg Friedrich Gutermann].

Contributors

Gutermann, Georg Friedrich, -1789.
Zeller, Johann, 1656-1734.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Josephi Sigmundi, [1727]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hksv5cdb>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

MAMMIS & LACTE,

IN QUA

STATUS TAM NATURALIS,
QUAM PRÆTERNATURALIS,
HUJUSQUE THERAPIA RATIONALIS,

*ASSISTENTE DIVINI NUMINIS GRATIA,
SUBVENTIBUS STATUTIS INCLYTI MEDICORUM ORDINIS
IN PER-ANTIQUA EBERHARDINA,*

PRÆSIDE

VIRO ILLUSTR,

DN. JOHANNES ZELLER,

MED. DOCT. SERENISS. PRINCIP. WIRTEMBERG.
ATQUE OETING. ARCHIATRO ET CONSILIARIO,
FACULTATIS MEDICÆ SENIORE,

*PATRONO AC PROMOTORE SUO OBSEQUIOSE
SEMPER COLENDO,*

PRO RITE CAPESSENDIS SUMMIS IN MEDICINA
HONORIBUS ET PRIVILEGIIS DOCTORALIBUS
SOLEMNI ERUDITORUM VENTILATIONI PROPONITUR

AB AUCTORE

GEORG. FRIDERICO GUTERMANN,

BIBRACENSI SUEVO.

*AD D. XXIV. SEPTEMBR. ANN. P. R. S. MDCCXXVII.
IN AULA NOVA HORIS CONSUETIS.*

VIRI

*PROSAPIÆ NOBILITATE, DOCTRINÆ
EXCELLENTIA, EXPERIENTIÆ FELICITATE, MUNERUM
AMPLITUDE, ERUDITIONIS PROFUNDITATE, ATQUE
IN STUDIO SINGULARIS FAVORIS
LIBERALITATE*

UNDIQUAQUE CELEBRATISSIMI!

NOMINATIM

DN. JOHANNES ZELLER,
INAUGURALIS HUIUS DISPUTATIONIS
PRÆSES HONORATISSIME!

PORRO

DN. ELIAS CAMERARIE,
MED. DOCT. EJUSDEMQUE IN ALMA HAC EBERHAR-
DINA PER PLURES JAM ANNOS PROFESSOR PUBL. ORD.
SERENISSIMI WIRTEMBERGICI DUCIS ARCHIATER
ET CONSILIARIE GRAVISSIME!

UT ET

DN. ALEXAND. CAMERARIE,
DOCT. MED. NEC NON IN EADEM TUBING. ACAD.
BOTANICES ET INSTITUTIONUM PROFESS. ORDIN.
LONGE LATEQUE CELEBRIS!

ATQUE UT AB AMPLISSIMIS PROFESSORIBUS TUBINGENS.
REVERTAR AD EXTEROS,
APPELLARE LICEAT PRIMUM TUAM EXCELLENTIAM,

DN. JOHANNES SALZMANN,
MTR. MED. DOCT. ET IN INCLYTA UNIVERSITATE
ARGENTINENSI ANATOMIÆ AC CHIRURGIÆ PROFESSOR
PUBLICE DUDUM INCOMPARABILIS, CAPITULI
THOMANI CANONICE DIGNISSIME!

DEINCEPS TE,
VIR PRÆCELLENTISSIME,

DN. JOH. JACOBUS SACHS,
PHIL. ET MED. DOCTOR, PHYSICES EXPERIMENTALIS
PROFESSOR PUBLICE ARGENTORATENSIS
FAMIGERATISSIME,

ET CAPITULI AD D. THOMÆ CANONICE MERITISSIME!

VESTRA IN ME COLLATA VARIIS GENERIS BENEFACTA
DEVOTISSIMA SEMPER RECOLAM MENTE,
SANCTE SPONDENS,

QUOD, VITA PRIUS EXUAR, NECESSE SIT,
QUAM ANIMUM GRATIAS HABENDI REFERENDIQUE
CUPIDISSIMUM EXUAM;

NAM, DUM SPIRITUS HOS REGET ARTUS,
VETRÆ FIDELITATIS, SOLIDÆ SEDULÆQUE INFORMA-
TIONIS, ET MANSUETISSIMÆ MANUDUCTIONIS,
NUNQUAM ERO IMMÉMOR,

SED UBIQUE DEPRÆDICABO

ZELLEROS, CAMERARIOS, SALZMANNOS,
SACHSIOS.

ATQUE VOBIS HODIENUM
ALIQUALIS SALTIM GRATITUDINIS MONUMENTUM
EXHIBITURUS,
QUALEMCUNQUE HANC DISSERTATIONEM INAUGURALEM
DE MAMMIS ET LACTE

DO, DICO, DEDICO.

LACTATE, OBSECRO, TENUITATEM MEAM
FAVORE VESTRO DULCISSIMO ETIAM IN POSTERUM,
UTI HACTENUS UBERRIMUM ERUDITIONIS LAC
EX ORE VESTRO IN ME PROMANAVIT.

EQUIDEM PAR PARI REFERRE NULLUS POTERO,
QUEMADMODUM INFANS MATRIS MAMMAS LACTENS
ÆQUIVALENS REDDERE NESCIIT,

SED COMPENSABIT HOC, ET RELIQUA VESTRA MERITA
EA, QUAE EST, SUMMA GRATIA

DEUS,

OMNIS BONI FONS SANCTISSIMUS,
HUMANIQUE GENERIS INSTAURATOR ET NUTRITOR
CLEMENTISSIMUS,

CUJUS INFINITAM BONITATEM
PRO VESTRA VESTRATUMQUE SALUTE OMNIGENA
ARDENTISSIMIS SEMPER IMPLORABO PRECIBUS

ILLUSTRIUM VESTRORUM NOMINUM

CULTOR OBSERVANTISSIMUS

GEORGIUS FRIDERICUS GUTERMANN.
BIBERACENSIS SUEVUS.

TUBINGÆ. IIX. CALEND OCTOBR.

ANN. P. C. N. c̄l̄o l̄o cc xxvii.

B. C. D.
DISSERTATIONIS
de MAMMIS & LACTE

Sectio I.

Physiologiam sive statum Naturalem tradens.

§. I.

Uanquam nemini non cognitum fit, quid denotet *Nomen Mammarum*, diverso tamen significatui atque acceptioni subjacet. Communissime quidem à Latinis intelligitur de *Partibus lac producentibus, atque stillantibus*, sed quandoque etiam usurpatur pro ipsa *Nutrice*, quæ præbet *mamas*, sive fuerit *conductitia* sive *genitrix ipsa*. Aliàs *Promiscue* voce synonyma *mammilla* aut *ubera* dici solent, quæ quidem nomina ii qui accuratiores esse volunt, pariter distinguenda esse censent, solisque *Fœminis* *mamas*, *Viris* *mamillas*, quasi dicas *mamas* *minores*, vel, prout *Riolanus* in *Antropol.* auctoritate *Juvenalis* atque *Varonis* contendit, *mamillas*, *Brutis* vero *ubera* assignant. *Mamma* ipsa strictè jam dicta strictius adhuc dividitur secundum *habitum externum*, nimirum in *Mamillam*, quousque *cutis* *mammam* *tegentis* *color* *subalbidus* sese extendit, in *Areolam*, quæ *colore* *resplendet* *alio* *rubello*, atque in *Papillam* seu *apicem*, de quibus in sequentibus. *Sunt* *autem* *Mammæ*, ut *Clar. Verheyenii* descriptionem ex *Anat. Corp. Hum. Tr. III. Cap. I.* huc transferamus, *partes in fœmine pectore instar monticulorum eminentes ad Lacteam humorem separandum, eumque ad proles nutritionem elaborandum, conservandum atque debito tempore propinandum destinatæ.* Et has ipsas jam sub examinis incudem vocare animus est.

Nomen & Definitio.

A

§. II.

Situs.

§. II. *Situs* earum pro animalium diversitate variat, cujus respectu in tres classes redigi possunt. *Alia* foetui ulnis excepto, ubi sedent, mammas in pectore locatas præbent, uti *mulieres*, & si his adjungere velis *simias*, *phocas* & *vespertiliones*. *Alia* erecto corpore stantia lactant, ubera habentes inter pedes posteriores, ut *equa*, *asina*, *vacca*, *cerva* &c. *Aliis* denique ubera numerosa duplici serie per totum abdominis tractum ad usque pectus exporriguntur, quæ humi cubantia foetus suos nutriunt, uti *Leona*, *canis fœm.* *scropha*, &c. Animantia vero ovipara, pennata scil. reptatilia & aquatilia cum foetus suos non lactent, uberibus omnino destituuntur, excepto inter aquatica cetaceorum genere, *Balæna*, *Phoca*, *Delphina*, *Orcha* & *Phocæna*. *Situs* ipse, quem in homine obtinent in pectore, triplicem potissimum causam agnoscere videtur 1.) *commoditatem loci*, in quo non admodum remotæ à corde mox novam recipiunt Lactis materiam. Deinde sive sedeat lactans, sive stet erecta, facile gremio exceptum ulnisve inclusum alumnus suum admovere potest, & lacte licet distentæ, parum tamen incommodi afferunt 2.) *honestatem*, quæ utique violaretur, si sitæ essent in abdomine. 3.) quoque *venustatem pectoris*, quam quidem ab æstimo hominum magis dependere credimus, eandem autem multorum sæpius in se convertere oculos atque amorem excitare, norit quisque. Conferri huc possunt, quæ Galenus de specialis hujus situs ratione differit *Libr. VII. de usu part. Cap. ult.* atque Doctiss. ejus commentator, Hoffmannus no. 508.

Numerus.

§. III. *Bina* efformatæ sunt in homine in unoquoque pectoris latere una, recta super utrumque *musculus pectoralem* sive *ferratum anticum minorem*, cui mediante membrana valida & fibris tendineis donata firmiter annectuntur, in medio sui *sinum* aut qs. *vallem* relinquentes. Neque sine ratione musculis, tanquam parti osse molliori, subterjacent, ne ossibus incubantes horum duritie & renitentia facto quocunque impetu læderentur, atque ne commodæ musculorum insertioni obessent, quos ob majorem firmitatem ossibus implantari oportuit. *Duplex est numerus*, cum *mulieres* non sint *πολυτοκαί*, quapropter pro pluribus foetibus simul alendis pluribus etiam opus esset mammis; *non simplex*, ne v. gr. una prægrandis in pectoris medio collocata tum deformitatem, tum inter cubitum supinum ob molem respirandi difficultatem induceret, aut in alterutro posita latere pectoris inæqualitatem & pariter in respirando molestiam pareret. Præcipue vero, ut bini quasi utrum fontes perpetua lactis scaturigine manantes copiosius & sufficiens uni vel pluribus foetibus nutrimentum præberent, & ne, alterutra morbo aliquo afflicta,

cta,

cta, infans illico omni sui privaretur nutrimento, nam unica sæpe mamma licet exigua, altera male se habente, copiosum lac præbere observatur. Insuper, ut infans à latere in latus transferri posset, ne corpus ipsius uni lateri nimis adsvescens quoquo modo incurvaretur, aut strabismo ansa daretur. Præterea, si cum Insigni quodam Anatomico alibi honorifice allegando joculari licet, ut una minus feliciter anatomice præparata, altera cultro submittenda supersit.

§. IV. *Magnitudo earum in viris est exigua & in ipsis fœminis Magnitudo ratione ætatis & status conditione, tum pro humorum affluentium quantitate, forsan etiam pro climatum diversitate multum discrepat. Namque Europæis mulieribus magis contractas & duriusculas adscribunt, quas inter alunt maximas illæ in Helvetiæ districtu Bernensi. Longiores, at laxiores esse ferunt Arabibus, Indis, in Regno Sinega, in insula Arnabonis & Incolis ad promontorium bona spei, quibus, si fidem habeas, tam vasta sunt ubera, ut non tantum ad ventrem propendeant, sed & ad tergum reflecti, proliques humeris inhærenti facile porrigi, quinimo (si ulterius assentire velis) ut ad dorsum projectæ sub axillis revolvi sicque circa humerum intortæ antè foetui sugendæ præberi queant, de quali pectoris amplissimis lagenis obvallatione canunt Martial. L. XIV. & Horat. Epod. VIII. E contra in Meroë, quæ Ægypti insula est, in Cucumajata, Brasiliæ gente, viris mammas tribuunt, fœminis denegant Pompon. Mela, Juvenal. in Sat. XIII. Cysatus & Pontanus, Verum hosce in urbe mentiris consulatus dignitatem jamdiu promeritos esse, ait Excell. Lentilius in suis Fatromn. Th. Pr. P. II. C. XXIII. cum alia Itineraria moderna de his taceant. Num vero excedens illa magnitudo bonæ diætæ & nutrimenti abundantia, uti videtur in fœminis Helvetiis Lacticiniis fere solis se sustentantibus, an intermissæ fasciationi, cui non, uti nostrates, sunt adsvetæ, an Naturæ luxurianti, an regioni, quam inhabitant, adscribenda sit, cujusque judicio relictum esto. Hoc certum est, bonum alimentum subinde accedens uti totum corpus, ita in specie mammas ceu partes valde porosæ mirum quantum extendere & mole augere posse, nisi resistat constrictio & fasciatio, quam antiquis in more fuisse Bartholinus Hist. anat. Cent. III. hist. 46. inquit, ne nimium excreverent mamillæ.*

§. V. Respectu Temperamenti minoribus ut plurimum mammis instructas esse videmus eas, quarum habitus etiam in reliquo corpore est strictior, quales sunt Cholericæ & Melancholicæ, in quibus non tanta seri & lymphæ latet copia, ac in Sanguineis & Phlegmaticis, atque hinc tubuli & fibræ minus irrigantur, sed citius siccescunt & indurantur. Differentia,

tia, quam importat *Ætas* & *humores affluentes*, hæc est: *Infantibus* recens natis tument manimæ ab *humore* quodam *seroso turbido*, quò è mammis prolectò, rursus subsident, *papilla* parvula mammæ profunde inhærente, *areola* plane non conspicua, cum color ejus similis sit illi reliquæ cutis. *In pubertate* accedente puellis incipiunt usque magis elevari, donec à manibus ipsarum quoad maximam sui partem tegi possint, sed habenda hîc simul est corporis ratio, & inde metienda proportio. Dum autem hoc contingit, puellæ *sororiari* dicuntur, quæ vox Plauto familiaris est, ubi mammæ intumescences sorores quasi conspici gaudent, alii vero per jocum invertunt, illo tempore *frateriari* aut *fraterculari* puellas. Hæc intumescencia an *ab augmentatione substantiæ solidæ*, an à *sanguinis aliusve humoris* irrigatione dependeat, dispiciendum est. Eodem videlicet tempore fit à Natura omnis apparatus ad *depletionem* superflui *sanguinis* olim pro nutritione fœtus destinati per genitalia, id quod cum singulis fiat mensibus, *fluxus* dicitur *menstruus*. Quia vero manifestus inter *uterum atque mammas* intercedit *consensus*, de quo in §. 14. hinc quemadmodum ad obtinendum menstruationis negotium congeri circa atque *ad uterum* sanguinem necesse est, ita quoque ob consensum similis congestio humorum fit *ad mammas*, quæ exinde ampliantur in tabulis, pinguedine adaugentur, in canaliculis redduntur magis permeabiles, & distendantur, & quemadmodum partes ad generationem destinatæ ad hoc negotium tum temporis adaptantur, ita quoque mammæ, ut fœtui olim excludendo simile suppeditare queant nutrimentum, quale habuit in utero, ad lactationis olim suscipiendum negotium præparantur. *In ætate juvenili* aliis magis aliis minus sunt *tumida*, prout id ferat *temperamentum*, & *status conditio*, quando *gravida* sunt, vel *non, lactant*, vel *non*. *In Vetulis* autem rursus *detumescunt*, utpote in quibus & humorum copia non abundat, & pinguedo multum absimitur, & fibræ successive rigidiores, aridiores factæ contrahuntur, tonoque remittente flaccescunt, quia, uti ob sterilitatem senectute inductam, menses non amplius experiuntur, ita etiam mammarum usus in eabus simul cessare solet.

Figura.

Papilla.

§. VI. Referunt mammæ satis exacte *rotundam hæmisphærii* alicujus pectori superjacentis *figuram*, quibusdam vero & præcipue iis, quæ venere usæ sunt tum propter *nimiam molem*, tum propter *flaccescentiam*, *propendent inclinata*. In medio illarum surgit *apex*, qui *Papilla* nomen gerit, teres, cylindricus, superficiæ inæqualis, coloris rubicundi, fragorum majuscu-

majusculorum aut minorum mori fructuum, ut & rubidæ figuram exhibens. *Proprie* autem nihil aliud est, quam *corpuseulum cavernosum*, & *congeries tubulorum lacteorum*, quorum ostiola nunc *sex*, nunc *octo*, *plura* vel *pauciora* incerto plane numero ope *fibrarum tendinearum* & *nervearum* decussatim decurrentium suffulciuntur & secum invicem colligantur & *ductum* mammæ *excretorium* constituunt. Monstrat hoc *Autopsia Anatomica*, siquidem per *microscopium* inspecta præsentat *nodum* quendam *rubicundum*, in cujus *supremo* & *lateribus* *foramina* existunt, setam facile admittentia, & quando papilla premitur, *lac* aut analogus humor ex iis exprimi potest. Inter hæc foramina cernuntur *qs. acini* usque ad interiora subentes, sibi que invicem coherentes per firmam membranam sed perforatam à tubulis lactiferis & passim *fibras nerveo-tendineas* emittentem, quæ fibræ pro rei exigentia & tubulos lacteos & motus ipsius humoris modificant. Tegitur exterius papilla *membrana* admodum *tenui* & per *microscopium* *qs. sub squamarum* forma comparente, quam non inepte cum *epitride labiorum* comparaveris ratione teneritudinis, ubi vero nominati ductus lactiferi desinunt, illa pro humoris excernendi transitu ostiola relinquit. Ex *rubore* apparet copiosissima quamvis exilissima adesse *vasa sanguinea*, præter quæ *nerviuli* hinc inde discurrentes duplicis seriei *majores* & *minores* conspiciuntur, quos accurate describit Nuck in *Anat. Uter. Cap. III.* Dependet ab iis *sensus papillarum* adeo exquisitus, ut cum alias semper flaccidæ sint, tractatæ ab infantis labiis mox *tollantur*, & *majores* fiant, & *delectationem* foeminis suaviusculum afferant, id quod nutrices ad porrigendas eas sæpius infantibus invitât, ne, si cum dolore aut saltem sine voluptate lactarent, vel invitæ & rarius sugendas offerrent. Norunt id etiam lascivæ manus, à quarum blanda contrectatione & titillatione veluti *glans penis* eriguntur, atque etiam utero suavem hanc sensationem communicant. Turgent quoque, quando mammæ à *lactis copia* sunt distentæ, quo depleto rursus flaccescunt.

§. VII. Circumcinguntur istæ papillæ *circulo* quodam, veluti *halone*, & teneritudine & colore à reliqua cute mammis supertensa distincto, qui vocatur *Areola* s. *area*, & in multis convenit cum papilla, nisi quod ostiolis careat, nam adsunt præter nervos & vasa, etiam ductus lactei ad papillam tendentes, & ratione coloris in *virginibus* est *pallide rosea*, paulo obscurior & *rubicundior* in *lactantibus*, præc. post lactationem intense rubet, & *magis obscura* in *vetulis*, post mortem autem ut plurimum pallet. Juxta *Ravium*, vid. C. H. Erndl de *Itin. suo Anglie. & Bat. p. 109.*

est

Areolæ

Glandulæ
sebaceæ.

est *cutis extenuatio*, est firmiore quam reliqua cutis, gaudet contextu, ne scil. impetus continuus infantis, quem in areolam sugendo exercet, tam facile eam lædat, videmus enim sugendo cutim in aliis quoque corporis partibus statim rubefieri. Ad sunt in areola *parva quadam corpuscula cutim* quodammodo elevantia, quæ *Verheyen in Anat. C. H. Tubercula*, *Morgagnius* vero in *Advers. Anat. V. p. 8. glandulas sebaceas* appellat, asserens, stillare liquorem lacteum vicarium illi, qui effluat è papillæ foraminulis. Contra hunc autem multa dubia movet *Bianchi*, vid. *Manget. Theatr. Anat.* eas non nisi *glomos adiposos* esse statuens, per quos singulos decurrat canaliculus egrediens ex ipsa mammaram substantia & fundens liquorem sero lactis similem. Minus autem feliciter *Morgagni* placita rejicit, suaque substituit, quæ tamen vidisse ipsemet ambiguus est hisce verbis, digna enim sunt, quæ proferantur: *Tandem si non adhuc pro certo assevero, vidisse saltem videor, eosdem, scil. canaliculos, in tubulos majores lacteos, qui properant ad papillam, longe satis à papilla seu intimè per strata mammaram glandulosa & pinguedinea sese insertum vadere.* Revera tubercula hæc non glandulosi quid sunt, cum nulli tubuli lactei in & prope papillam coarctantur, sed tantum *convolutiones adiposæ, pinguedinosæ, quarum plures & majores occurrunt etiam ipsis mammis intermixtæ.*

Papillæ ner-
veæ.

§. VIII. Quænam de hisce tuberculis sit sententia *Ruyschii*, Anatomici hodie famigeratissimi, is facile divinabit, qui non ignorat, *Ruyschium* etiam alibi non aliud quam *papillulas nerveas* admittere, ubi-
cunque *Morgagnus* glandulas ponit sebaceas, nempe in *labiis, glande penis, oculorum palpebris..* Ergo etiam hic *papillulas nerveas* loco glandularum statuit. Non enim liquor vi expressus statim arguit præsentiam glandularum, falsissimum enim est, quod quidam Anatomicorum in ore habent: *Ubicunque est secretio, ibi est glandula.* Nonne enim in *intestinis* fit *secretio chyli à facibus*, neque tamen *intestina glandula* sunt? Nonne quælibet corporis pars *augetur, nutritur*, id quod absque *secessione lymphæ à reliquis sanguinis partibus adeoque sine secretionem* fieri concipi nequit, neque tamen, totum corpus glandulam esse, exinde inferes? *Ruyschianæ* igitur sententiæ etiam subscribere possumus, idque eo magis, cum etiam in hoc loco, uti in cæteris jam dictis, *sensus* quam maxime *vigeat.* Hoc autem verum est, quod *Morgagnius* habet l. c. p. 4. *pilos* in areolis fœminarum quandoque sed raro obvios esse tenuissimos. Sæpius autem & tantum non semper occurrunt in areolis viro-
rum

Fili.

um, modo pauciores & crassi, longiusculi, modo plures, ut multitudine sua & longitudine interdum totam papillam, aream atque mamillam obtegant. Si dicas, hos ipsos pilos è glandulis Margagni succrescere, respondeo, id non esse verosimile, cum pro vel *origine* vel *incremento*, vel *fulcimento* pilorum glandulis minime sit opus, crescunt enim è propria sua radice, uti reliqui in aliis corporis partibus, omnes vero *radiculis suis bulbos referentibus* cuti insunt, quemadmodum plantæ in macrocosma radicibus suis terræ infixæ hærent, in qua quidem glandulas te-neraturum esse, non tam spero, quam confido.

§. IX. In mammis ipsis inquirenda est earum *substantia*, de qua Mammarum
Substantia. Bidloo in *Tab. anat.* XIX. Bessè de *la struct. du Corps Hum.* Tom. I. Nuck. *Anat. Ut. mul.* C. II. Vieuss. *nov. vasor. C. H. system.* &c. In universum fere omnes *glandulosam* eam esse statuunt. Sed, quid sit *glandula*, primo intuitu quæstio videri poterit inepta, quamvis, si res rite estimetur, claram de glandula ideam nemo vel non habeat, vel cum aliis communicare nequeat, id quod probe agnovit Heisterus tum in *compendio suo Anatomico*, tum in sua *Diss. de glandula vera appellatione.* Glandula
quid ? *appellatione* hujus nominis in hoc conveniunt plerique, ut eas *partes glandularum nomine vendant, quæ peculiari habitu, structura, figura, consistentiâ, &c. gaudent*, quibus possint distingui ab aliis partibus. At vero quis non videt, ex hisce qualitatibus & attributis claram & distinctam ideam neminem sibi posse effingere, cum etiam aliæ partes peculiarem habeant habitum, structuram &c. ? Hinc rectissime Exc. Dn. D. Salzmann, *Anat. & Chir. Prof. Argent. Celeberrimus*, quando de glandulis verba facit, eas adnumerat *illis rebus, quæ cuilibet nota sunt, definitu vero ut descriptu difficiles*, de quibus Sturm. in *diss. de simplicium obscurit.* agit. Interim nunquam negligenter tractatæ sunt hæ partes, extant enim peculiare de *Adenographia* tractatus à Warthono & Nuckio editi, neque earum oblitus fuit Vieussens de *novo vasorum system.* Ruyschium etiam in earum structuram sedulo inquisivisse, variis in locis ejusdem stantur opera. Heisterum allegavimus, alios jam tacemus, & si anticipare liceat promissa pace Autoris, expectamus sententiam honoris causa jam nominati Ill. Salzmanni, in dissertatione quadam publicè exponendam. Id autem Celebres isti Anatomici detexerunt, quod *glandula sit pars C. H. per se subsistens, conflata ex arteriis, venis, nervis, v. lymphaticis, fibris tendineis & musculosis mirum in modum secum invicem compactis, & ita tortuose decurrentibus, ut in parvo spatio insignem sui lon-*

Definitio
glandulæ.

longitudinem describant, exterius cincta semper membrana propria, & emittens canalem excretorium, vehementer id, quod in substantia ipsa secretum & transcolatum fuit, cum is potissimum glandulæ usus esse videatur, ut liquorem quendam vel secernant vel attenuent.

Divisio
glandularum.

§. X. Ratione partium, quæ ad earum efformationem concurrunt, non discrepant inter se glandulæ, sed differentia specifica inter eas deprehenditur respectu *structurae*, *consistentiæ*, *coloris*, *figurae*, *loci*, *magnitudinis*, & præcipue *usus*. Enata hinc est divisio in *conglobatas* & *conglomeratas*, quarum priores etiam *simplices* dicuntur, quia illarum substantia glandulosa simplex est & per torum suum corpusculum continuata & tandem involuta membrana totam substantiam circumcingente. Et has quidem Recentiores sibi concipiunt, tanquam totidem *corcula* e folliculis reticulato quodam fibrarum motricium nexu suffultis constantia, quæ lympham eodem modo, ac cor sanguinem, conquassant & attenuant, quales sunt *glandula inguinum*, *axillarum*, *mesenterii*, *amygdalæ* & nonnullæ *salivales*. v. Berger de Nat. hum. p. 83. 115. & 165. Posteriores autem sc. *conglomeratae*, sunt glandulæ minores, molliores, raræ, magisque spongiosæ, ac conglobatæ, mediantibus vasis & membranis acinorum instar secum invicem cohærent & in glomerem convolutæ sunt, præterea communi quasi membrana involvuntur, cujus census sunt *pancreas*, *thymus*, *parotis* &c. quas nonnulli media incedentes via *glandulas vasculosas* appellant, & has proprie Ruyschius dicit, esse *congeriem vasculorum mire inter se contortorum & meras atque veras arteriarum venarumque continuationes*, uti id serio inculcat in suis *Thesauris Anat.* inpr. in præf. Th. An. VI. Duabus hisce glandularum speciebus superaddit Idem Ruysch. tertiam, videlicet *glandularum sanguinearum*, quarum substantia fere fota quanta sanguineo-vasculosa est, unde etiam rubent, quorsum spectant *hepar*, *lien* & *renes*. Hæc ipsa diversa glandularum structura & vasorum in ipsis decursus involvit *liquoris* ab unaquaque *secernendi diversitatem*. Si vero quidquam, certe *modus secretionis* adhuc est abstrusus, quanquam in hoc explicando à multis iisque haud vulgaris eruditionis Viris fuerit desudatum. Alii enim respexerunt ad *decursum*, sive magis *rectilineum*, sive *tortuosum*, sive *alium* quemcunque vasorum advehentium; Unde fiat, ut secundum hanc viæ descriptionem sanguinis partes motu intestino circulatorio perpetim motitatæ, *nunc hæc*, *nunc illa* à centro magis ad latera propellantur, propulsæ, qua data porta, a reliquis *separentur*. Alii potius ad *poros admittentes* reflexerunt, ita ut v. gr.

porus

SECTIO I. PHYSIOLOGIAM TRADENS.

porus triangularis non alias, nisi triangulares particulas ad- & transmittat, reliquas excludat. Alii ad *primam conformationem* reflexerunt, dicentes, v. gr. in Hepate non posse jam aliud quid secerni, nisi bilem, quoniam id ab initio statim transmiserit bilem, &, ne ex Physica experimentalis exemplum deficiat, illustrare volunt suam hypothesin *charta bibula*, quæ oleo imbuta aquam non filtret, sed tantummodo oleum. Verum enimvero quantis difficultatibus premantur singuli isti secretiones glandularum explicandi modi, non jam attinet dicere, cum de hac doctrina glandularum generali prolixiores, quam par est, jam fuerimus.

§. XI. Missis igitur hisce generalioribus ipsam jam perlustrabimus *mammaram substantiam*. Ubi *Autopsia Anatomica* una alteraque vice hæc obtulit: Mamma tegitur *cute* admodum *porosa & dilatabili*, e qua egrediuntur *pili tenues*. Separata hac *cute* arctius undiquaque investiri conspeximus substantiam ipsam *membrana alba valida* circumcirca, qualis etiam ceu sepimentum reperitur inter pinguedinem & musculos abdominis. Sub ista immediate sita est *substantia mammae pariter valida*, cultro intersecandum maxime resistens, ubique *levis & glabra, nitide candicans*. Hanc interjacent *tractus adiposi* peculiaribus folliculis & membranis inclusi inæquales, latiores, ampliores, angustiores, percurrunt etiam eandem *plexus nervei* reticulares, ad papillam tendentes, a quibus derivandus est mammaram sensus, quippe quæ non solum a lasciva contrectatione cum suis papillis, fere uti penis virilis cum suo ceraso, intumescunt & quasi eriguntur, sed & morbo quodam affectæ vehementer dolent. Dependet etiam exinde *tonus* mammaram, qui præcipue observatur, quando denudatæ subitaneo frigore percelluntur, aut animi pathemate, ira, terrore, pudore suffunduntur, mammæ ita densantur, ut nullo modo ne guttula quidem lactis prolici possit. Neque talis toni alteratio sine sensu fit, quem exprimunt, ac si cultelli, acus mammam perforassent. Tanta vero nervorum copia, quantam Warthonus observavit juxta *Mangeti Theatr. L. III. P. II. C. I. p. 105.* non reperitur. Plexus isti nervosi propagines sunt tum aliquot *nervorum dorsaliū*, tum *plexus* illius, qui formatur *circa claviculas*. Substantia ipsa si digitis palpatur, percipiuntur hinc inde *corpora dura* minus exacte *globosa*, atque in medio sub papilla & areola, hujusque confiniis etiam tale duriusculum corpus, super quod & ex quo decurrunt infra areolam, quam cutim tenuissimam esse superius diximus, ductus lactiferi tenues, copiosi, nervi & vasa sanguifera, in papillam terminantia omnia. Posteaquam cutim à papilla separassemus, nul-

Nervi.

do etiam oculo se obtulerunt *ostiola tubulorum lactiferorum*, in quorum unum *flatus* immissus non modo *circulum* ostendit, in quem omnes e mammis conveniunt, & ex quo iterum abeunt ad papillam, sed & plurimos *ductus lacteos* undiquaque venientes & singulorum anfractus & ramulos laterales.

§. XII. Si *Seta* in tubulum aliquem immittatur, culter hanc prosequens ducitur per & ad ipsam substantiam glandulosam, e qua propullulat canaliculus lactifer, ibique neque seta ulterius adigi potest, neque culter, sine destructione substantiæ, quæ candida, valida, cellulosa tamen animadvertitur, quæ *cellula* in satis magna quantitate apparent, si ductus fuerit inflatus, & culter flatum, qui longe lateque sese extendit, sectione subsequens minus jam offendit in secando resistentiæ & infinitæ parvulæ cellulæ seu vesiculæ forti tamen membrana sibi adhærentes cum interspersis vasculis, nervulis & ductulis, conspectui sese sistunt. Hæc albicans solidaque substantia statuitur esse *glandulosa*, glandularum tamen numerus definiri nequit, quia ubicunque secare cœperis hanc substantiam, dissecabis glandulas. *Simplicem* vero esse numerum, aut *unam* tantummodo *glandulam*, audacter asseverari potest, e qua quamplurimis in locis enascuntur tubuli lactigeri, indicio, ubique sequestrari lac. Nam dura illa sæpius jam descripta substantia *ubique* sibi est *continua*. Et quamvis supra dixerimus, nodos quasi tangi distinctos, ratio hujus nodositatis hæc est: Interjacet hinc inde pinguedo, tactui cedens, qua vero separata apparet perpetua glandulosæ partis contiguitas. Ita etiam res facile concipi potest, cur maxima quasi glandula deprehendatur sub papilla, si perpendas, ibidem mammæ altitudinem esse præ circumferentia majorem, atque minus adesse pinguedinis, sed glandulosam substantiam immediate papillæ esse substratam. Hæc interspersa pinguedo magna in copia peculiaribus sacculis includitur, & quia magnam mammæ partem constituit, nonnulli tales folliculos adiposos pro *glandulis mammarum* venditare voluerunt. *Ufus ejus est conciliare tam blandum calorem, quum gratum lavorem, & sustentare vasa.* Neque postremus usus esse videtur Morgagno *Adv. An. V. p. 98. ut mammarum substantia, quam ex levissimis interdum ictibus & compressionibus vitari constat, mollius tutiusque in ea jaceat, atque ubi opus est, & crescere & lacte distendi facilius queat.* Imo Malpigh. *Tr. de Oment. Oper. P. II. p. 240.* partem ejus ad *Lac perficiendum secedere*, statuit.

§. XIII. Ut specialiora proferantur de *tubulis lactiferis*, sunt isti vasa *mammarum propria & canaliculi subtiles, qui a liquore, quem vehunt, lacte scilicet, ductus lactei s. galactophori & à Spigelio Vena lactifera* appellantur.

Tubuli
lactiferi.

lantur. Propullulat talis tubulus, uti §. anteced. dictum ex ipsa substantia glandulosa principio valde tenui, in progressu unitur cum aliis, ita ut tres, quatuor pluresve coeuntes constituent canalem majorem, quod si plures sub papilla coeunt & formant *circulum*, e quo postmodum angustiores, numero sex & plerumque plures terminantur in papillâ, & ductus *mammæ excretorios* constituunt, ita, ut lac in tubulis hærens obstructo forte uno aut altero tubulo, per vias laterales in alios papillæ ductus adhuc patentes transire & excerni possit. In ipso suo progressu non ejusdem semper capacitatis sunt, sed a circumjacente pinguedine & substantia nunc *angustantur*, nunc *ampliantur*, & tum *receptaculi* munus obeunt, præcip. ubi plures anastomosibus sibi junguntur, ibi *sinus* a stylo etiam crassiore deteguntur, atque satis amplæ cavitates, in quas Lac colligi ac asservari, non vane creditur. *Valvula* recte iis denegantur, licet extrema ita angusta sint, ut setam vix admittant. *Decursus* eorum parum est *anfractuosus* sed *magis rectâ* ad formandum illum *circulum* excurrunt. Pro diversitate subjectorum vero *variant*, nam in iis, quæ nondum lactarunt, *angusti* sunt, hinc facile concipies sensum illum molestum maximeque tenivum in *sororiantibus*, in *primum gravidis* & *primiparis*. E contra *ampliores* sunt in *gravidis* atque in *lactantibus* ob continuum materiæ secernendæ affluxum. *Concidunt* vero post ablactationem atque in vetulis, id quod eorum otio adscribendum est, & præterea in his marcescentiæ & defectui pinguedinis. *Vasa* autem *mammæ communi* dicta præter nervos, de quibus supra, sunt *vasa sanguifera*, quæ distribuuntur in *externa* atque *interna*. *Arteriæ mammarie externa* procedunt à *thoracicis superioribus*, quæ axillarium soboles sunt. *Interna* autem propagantur à ramo *Aortæ ascendenti subclavio*, & sub sterno laterally, nonnunquam etiam magis sub costis inter pleuram incedentes e pectore exeunt ad *mammæ*. Utræque mox per totam *mammam* distribuuntur in multos minores & minutissimos ramulos, & in lactantibus admodum distenduntur. *Arteriæ ipsæ dextræ & sinistrae mammarie* non simplici sed pluribus *anastomosibus inter se communicant*. Postea sanguis relicta portione secernenda redit ad *venas*, quarum una *thoracica superior* proprie dicta utrimque *venæ axillari* implantatur, altera vero, quæ *mammæ* audit, ad *subclaviam* ascendit, e qua sanguis per cavam superiorem cordis ventriculo dextro readvehitur & infunditur. Ad sunt quoque in *mammis vasa lymphatica*, quorum præsentiam, præter testimonium *Warthoni* aliorumque, quod in *vaccarum uberibus* admodum frequentia reperiantur,

Vasa sanguinea.

& ratio & analogia aliarum partium dicitur, utut autopsia in homine ea exacte demonstrari non semper queant. Venarum comites sunt ab una parte in tres, ab altera in quatuor divisa truncos in *chyli receptaculum* sese exonerant.

Consensus
cum utero

§. XIV. Exponendus etiam hic est *Consensus mammarum cum utero*, qui in sequentibus potiss. sese manifestat phaenomenis. 1.) Quando in *annis pubertatis* Natura sese accingit ad excretionem *sanguinis menstrui*, *mammæ turgescent*. 2.) *Inflationem* quoque mammarum solito majorem experiuntur nonnullæ adultiores *ante & sub fluxu mensium*, aliæ vero majorem solito *flacciditatem*. 3.) Quando in puerperis *lochiorum fluxus* quantitate excedit, tum observatur *defectus lactis*, atque e contra in illorum *defectu* major evenit *congestio ad mammæ*. 4.) Si *papilla* contretatur, in consortium trahuntur *genitalia*, atque excitatur stimulus *venereus*. 5.) Si lactans *imprægnatur*, non solum *Lac alteratur*, sed & in multis successive citius vel tardius *secerni desinit, &c.* Cujus consensus ætiologia juxta Auctores *quadruplex* est. I. Quidam volunt consentire has partes inter se invicem *ob loci viciniam*, uti v. gr. respectum mutuum ad se habent *pectus & renes, glandulæ mesaraicæ & jugulares*. II. Alii commercium hocce derivant à *vasis sanguineis*, prætendentes, *vasa mammaria* per *anastomoses* jungi cum *epigastricis*, sed hanc communionem negat autopsia. III. Per *nervos* id explicare alii satagunt, sed neque hanc ætiologiam sufficere pro explicandis omnibus phaenomenis, facileprehendimus, si consideramus, unde uterus & mammæ nervos suos mutantur. Scilicet *uterus* præter nervos *ex osse sacro & lumbis* recipit *furculos à plexu mesenterico inferiore* proveniente à solari, qui formatur *ab octavo pari*, atque ab *intercostali*, hic quidem superius cum illis *spinalis medulla* evidenter communicat, dum singulæ *vertebræ* ramum ad eum amandant & vicissim *furculum* ab ipso recipiunt. Sed quis non videt viam maxime anfractuofam, per quam hic consensus foret explicandus? IV. Præ his verisimilior explicandi modus est, quod ratione *officii & usus*, quem præstant utræque partes, inter se conveniant. Infans enim *in utero* detentus non aliud à matre postulat, quam ut ab eadem *foveatur & nutriatur*, & si in lucem prodiit, *idem* a matre expectat, atque cum *ventriculo* valde sit debilis, *conveniens* esse debet *alimentum*, quod *stomachum* non gravet, sed facile digeratur & multum sit nutritivum, quali etiam in utero fructus est, nempe *multa lymphæ* diluto, cum quo lac satis convenire videtur.

§. XV. *Ufus* mammarum primarius est *Generatio lactis*; deinde in infantibus secundum quosdam *Secretio liquoris amnii*; porro *facere ad ornatum*, denique *excitare venerem*. De Lactis generatione paulo post plura. In *Fœtu* autem stillare mammillas *liquorem* quendam *lacti analogum*, qui in amnio collectus maximam liquoris ibi obvii partem constituat, vult Bohn. in *Circ. Anat. Phys. Progymn. II.* p. 29. Ortlob. *hist. part. Diss. 14. & 36.* & Teichmeyer *Elem. Anthropol.* p. 178. Et videtur quidem hæc sententia firmo satis niti talo, verum enim est, posse ejusmodi liquorem ad aliquot guttulas ex utriusque sexus infantibus recens natis exprimi, prout etiam Morgagnius *Adv. An. V.* p. 3. id credere primo detrectans, propria autopsia & manuum applicatione facta id confirmat, & à neglecta expressione in nonnullis inflammationem oriri, quoque certum est. Sed hic usus postmodum in adolescentibus cessat, prouti videmus, aliarum quoque partium v. g. *thymi, renum succenturiatorum*, quasi obliterari. Quod in fœminis ad ornatum faciant, quibus vis largietur, sed non omnes, eæ tantum, quibus est *magnitudo mediocris, distantia modica, substantia duriuscula, non flaccida aut pendula, color candidus, cutis tenera & papilla rosea, magnitudine equalis fragis majusculis, gratis incisuris & tuberculis papillaribus vix sensibilibus instructa, cum areola coloris rosei*, qualis in virginibus illibatis occurrit, unde etiam signa desumi solent *virginitatis*. *Venerem* excitare in fœminis, supra jam dictum est, scil. titillata papilla eriguntur, & uterum in concensum quoque afficiunt. Num vero idem usus obtineat in viris, in quibus contrectatâ papillâ venerem languentem irritari, suspicatus est Berenarius eumque sequutus Clarus Heisterus in *Comp. Anat.* p. 95. merito dubitatur. Neque etiam vel ad ornatum, vel ad munimentum & prognathaculum cordis, vel ad Symmetriam corporis conservandam, vel ad emunctoria constituenda thoracis cum glandulis subaxillaribus, viris datas esse, probabile est. Quemadmodum etiam ad generationem lactis, in his eisdem dicatas esse, vix videtur verosimile, quanquam nubes fere observationum prosteret virorum mammas infantibus præbentium, quas vero laud absque ratione dubias & sublestæ fidei vocat Exc. Dn. Lentilius in *Atromn. Th. Pr. Part. II. c. 23. de absurdis Medicis.*

Ufus:

Requisita
venustatis
mamma-
rum.

§. XVI. Ad sexum igitur fœmininum proprie pertinet *Lactis* tum *secretio* tum in tubulis lacteis *asservatio*, donec alumnus eo nutriendus indigeat. *Lac* vocatur etiam *sanguinis frater*, Græc. γάλα, Ph. L. ab Hulden

Lac quid
sit?

Ambrosinum humana sustentationis Nectar, pessime autem Empedocles *pus album* vocitavit, qui propterea haud injuria carpitur a Sebiz. *Exerc. Med.* p. 674. Est autem liquor albicans, dulcis, inodorus, spissiuscula substantia, constans ex partibus seroso-salinis, pinguibus s. butyrosis atque caseosis. Sive e corpusculis submucido - pinguibus atque subtilissimis terreis & quadantenus salinis multa aquositate dilutis, indolis inter animaleam atque vegetabilem crasin adhuc media. Videmus enim vegetabilia potissimum tam in brutis, quam in homine pane copioso, cerevisia, vino &c. utente copiose gignere lac. Hinc etiam in lacte remanent vestigia temperiei vegetabilis, præcip. *acescentia*, aut *fermentatio acescens*. Lactis *pinguedinem* monstrat *Flos s. cremor lactis* supernatans, si tendit ad acorem, estque ejus portio maxime *sulphurea s. oleosa*, quæ per quassationem ab aliis partibus separata *butyrum* constituit. Dum vero in lacte recenti adhuc *salia* ad *acidam* naturam accedentia involvit, emergit inde *dulcis sapor*, & quia una cum *mucilaginosi* conjungitur cum *aquosis*, color lactis *candicat*. *Mucilaginem* prodit partim lactis per moram & calorem fermentescentis & acescentis *grumositas*, quæ & à gustu & tactu *lubrica* deprehenditur, atque hinc *Schlipffer-Milch* audit: partim *serum*, quod etiam separata hac parte spissiore *submucidam* retinet *lubricitatem*. Partes *terrestres* una cum *salinis* ostendit *caseus*, in primis ille, qui e lacte cremore suo privato conficitur. *Serosa* autem mox separatim exhibentur, si per *plures horas* aut *paucos dies* Lac conservetur, & continent quoque maximam *salinorum corpusculorum* partem. Quale appareat Lac sub *microscopio*, & quomodo differat à *sanguine* ratione feri & globulorum, vid. Verhey. *Anat. C. H. part. II. in 4to*, ubi quoque *Lactis analysis Chymicam* variis experimentis institutam pandit.

Generatio
Lactis.

§. XVII. Circa lactis generationem duo potissimum consideranda sunt. 1.) *materia*, ex qua? 2.) *modus & tempus*, quo secernitur, cum suis circumstantiis. *Materia lactis* controversiæ adhuc subjacet, an scil. elaboretur lac *e chylo*, an *e sanguine*? Prius suadere videntur sequentia, 1.) *Prodigiosa lactis copia*, quæ salva nutriticis sanitate sanguini intra 24. horas non subtrahi posset. 2.) *Paucitas substantiæ glandulosæ*. 3.) *Proventus lactis* paulo post a pastu, aut sumto carnis jusculo contingens. 4.) *Dolor molestus* in dorso à forti suctione. 5.) *Vasorum sanguineorum* minor capacitas. 6.) *Zypæi antopsia*, qua in canibus ramos lacteos à cysterna & ductu thoracico protensos ad mammas vidisse perhibet. *Act. Lips. 1685. p. 84.* 7.) *Differentia lactis* pro assumptorum varietate, *Tin-*
ctura

tura à croco, vis purgans à Rhabarbaro inducta. 8.) *Differentia lactis à sanguine, cum hic in foetidam abeat putrilaginem, neque unquam butyrum aut caseum præbeat.* Ad quæ tamen argumenta pro stabilienda posteriori sententia facile responderi posse videtur. 1.) enim *par esset experimentum, etiamsi Lac è chylo immediate elaboraretur.* 2.) *negatur, substantiam glandulosam insufficientem esse.* 3.) *celeritatem circuli sanguinis, situm mammarum, viaque brevitatem* proponimus. 4.) *dolor tensivus magis secundum tractum vasorum sanguiferorum, imo & nervorum observatur.* 5.) *vasa satis ampla sunt, & præc. in lactantibus admodum distenduntur.* 6.) *Zypei auctoritas vacillat, peculiare enim tales ductus experientia nondum confirmati sunt, cum mercurius nunquam adhuc ductu thoracico delatus fuerit ad mammæ, & probabile videtur, per vasa lymphatica deceptum esse.* 7.) *ex lacte pro assumptorum varietate diverso non licet argumentari, quod talia non intrarint M. S. nam cepius sudores, imo & fonticuli in brachio aut crure haud raro assumptorum odorem referunt.* quemadmodum etiam 8.) *diversitas lactis & sanguinis parum probat, discrepat enim pariter urina aliique humores à sanguine, etiam in corruptionis modo, & nihilominus è M. S. secreti fuerunt.* Quibus addi possunt argumenta in contrarium, scil. *diuturna suctione exit loco Lactis sanguis ipse: Lac à chylo etiam multum differt: analogia attendenda est hic, juxta quam variis in locis variis quoque humores è sanguine ope glandularum sequestrantur, quæ alias in mammis inutiles essent: Nuckius Tincturam quandam per vas arteriosum injectam usque ad tubulos lactiferos propulit: Idem mercurium per papillæ araminulum adigit non solum ad omnes ductus lacteos sed & ad vascula sanguinea: Neque colostrum post partum, sed statim perfectum Lac adhaeret, si darentur ductus chyliferi ad mammæ protensi: Et quoties non lactant foeminae per 15. & plures horas jejuna? Ut alia jam mittam, hæc habet Verheyenius l. cit. Verosimilis igitur eorum est sententia, qui statuunt, Lac confici è lymphæ, atque ipso chylo nondum intime sanguini commisto & per communes arteriarum vias ad mammæ delato, ibique cito & facile secerni.*

§. XVIII. Quoad alterum, simplici sibi relicto Naturæ cursu & progressu mammæ lac non secernunt, licet *infantes turbidum liquamen, lactæque virgines frequenti pressione & suctione humorem lacti saltem analogum stillent.* Sed tum demum *verum* secernitur Lac, quando mulier

Colostrum.

mulier partui est vicina, vel jamdum peperit, ubi primo contingit mediantibus motibus tonicis affluxus in mammas humiditatis tenuioris, sub-turbida magis, quam lactea, quæ Medicis Colostrum nomine venit, & à Natura optimo consilio suppeditatur, quippe quâ infantis meconium vi particularum salinarum atque serosarum detergentium optime expurgari potest. Initio 4ti diei postea Lac genuinum copiose succedit, mammas distendit, donec exitum inveniatur, quem vero sponte & impetuose non quarit & assequitur, sed adjuvandum emulsiva pressione & suctione, sic enim meatus ampliantur, ut lac ob suam spissitudinem ad stagnationem pronum facilius possit exstillare. Sin vero exitus Lacti jamdum commode & copiose secreto inter 2. 3. dies denegetur, dissipatur & in posterum ejus secretio cessabit & pertinaciter emanabit, donec novo partu obtingente, denuo ejus productioni occasio suppeditetur. Motum tonicum præcipue materiam lactis ad mammas afferre & cogere quasi, ex hoc etiam phænomeno liquet, quod fœminæ, quando lac in mammas irrumpere conatur, tensionem sentiant trans axillas, ac si restes à clavicularibus deorsum adversus mammas adducerentur & extenderentur, id quod est tensio per totum tractum arteriarum mammariarum & tonus auctior fibrarum ac partium musculosarum & membranacearum illis circumjacentium.

Lactatio.

§. XIX. De Lactatione ipsa pauca adhuc differemus. Nondum munere suo defuncta est mater, quæ prolem & in utero suo per satis longum tempus gestavit, & laborioso partu in lucem edidit, sed natum porro Lacte, quod ipsi Natura subministrat, sustentare tenetur. In hoc autem negotio id faciat, ut ante X, XII. post partum horas non, imo tardius mammis admoveatur infans, donec colostrum collectum sit, quod juxta Spigel. Tr. de Form. Fœt. C. XIII. alimentum medicamentosum est, partim modice nutriens, partim per aliquot dies pro infantis imbecillitate purgans. Sub finem tertii diei Lac offertur perfectius, quod dein in posterum semper continuatur. De oblatione jam deceret regulas apponere, quibus vero nulla matrum unquam se alligat. Communissimè Mammæ præbentur summo mane in lecto, hora octava, circa meridiem hora vesp. quarta, & noctu ante somni tempus, adeoque quinquies per diem lactatur infans, sed inter hæc tempora sæpius etiam admoventur infantes, ut fletus compescatur. Id tamen huc addendum est, per primos menses sæpius, & successive usque rarius, infantem lactandum esse donec a lactis usu removeatur, quod ubi dentes eruperunt, sponte Na-

tur

tura averfantur. Inter lactationem vero usus *pultium* minime excludatur, imo quo magis augetur infans, eo plus ipsi offeratur pulmenti ex lacte & farina triticea aut secalina puriore probeque desiccata confecti, & post assumptam pulvem mammas præbeat mater, ut sic pulmentum probe diluatur & facilius concoquatur. Quod si v. mater ipsa s. *ob morbum* lactare non possit, s. *nolit* alias ob causas, & *nutrix* substitui debeat, Requisita
bonæ nutri-
cis. circumspècta hujus sit *Electio*, & observentur sequentia. 1.) Nutricis *complexio* quo magis cum illa matris symbolizat, eò melius est. 2.) Nutrix, quæ infantem *robustior* nactenus nutrit, inepta est ad lactandum *minorem & delicatulum*, quia lac præbet *nimis crassum & nimium nutriens*. 3.) nutriatur cibus *tenuibus*, sed non citra consuetudinem. Porro, *mammas* semper debito calore foveat; corpus decenter moveat; abstineat ab *animi affectibus ira, tristitia, mœrore, atque à venere*; fugiat, quæcunque *chylum crudior* & crassior generant, *spirituosa, vinosa*; laboret, ut alvus semper sit aperta; *Iusto & stato semper tempore* mammas præbeat, sed non *nimum*, plures enim infantes ex alimentorum copia, pauciores ex defectu laborant; Lactis defectum non celet; & q. s. a. Præcipue inquiratur, annon *infecta* sit miasmate venereo, ne malum in infantem transferatur? qualis sit ejus *vita*? & qualis sit *ratione animi pathematum*? Lac ipsum recte quidem ope *sensuum externorum* examinatur, sed hac *ratione vitia insensilia*, sc. *seminium morbosum, character moralis vitiosus*, non possunt hariolari, adeoque lactis conditio è nutricis *vita & constitutione* æstimanda, & si *infanti ipsi* etiam conducat. Pro *temperamentorum* ratione admodum *discrepat Lac*, *sanguinea* enim lac habent crassum & butyrosum; *Melancholica* caseosum; *Cholerica* calidum magis; & *Phlegmatica* serosum. Nonnulli lac nutricum emulctum ope spiritus vitrioli præcipitant, ac deinceps & crassum concrementum & fluidum, statim ponderant. Aliàs *lactis laudabilis* requisita in hisce ponuntur. Sit *Lac coloris ex albo sublividi, simulque clari & quodammodo splendescens, saporis dulcis, ejusque gutta unguis dorso instillata non statim diffuat, neque nimis diu in ungue hæreat, sed secedente primum parte serosa remaneat butyrofa*. Plura vid. in *diff. Stahl. de Requisit. bonæ nutric. & Fr. Hoffm. Medic. Syst. Tom. 1. p. 457. &c.*

§. XX. Neque incongruum videtur pro clausula annectere quædam, quæ ad *Jurisprudentiam Medicam* pertinent. Quæstiones
quædam
Forenses. *Quinque* igitur *potissimum Casus* sunt, in quibus Medicos renunciare oportet. I. Ubi *vasa mammaria vulnerata* fuerunt. In his consideravit *hemorrhagiam incöercibilem, sanguinis in thoracem profusionem, circulationis subsequam*

impeditionem, & vulnerati suffocationem Teichmeyer in *Jnstit. Medic. Legalis Cap. XXIII. p. 216.* & proinde vulneribus *per se* lethalibus annumeravit, cum quo consentit Bohn. *de renunc. vulner. p. 33.* Atvero distinguenda sunt vasa juxta §. XIII. *Arterias* ergo *in pectore cavo* decurrentes ob symptomata jam enarrata omnino *lethaliter* vulnerari, existimamus, quia neque manus auxiliatrices eas *ligare*, neque *Styptica* remedia sufficientia iis applicare, aut *cauteria* pro inurenda eschara admoveere possunt. Imo nequidem *cognoscitur* semper vulnus arteriæ mammariæ, sed sanguinem profundi ex *alio* vase profundius sito, & vel peritissimus sibi aliisque persuadere potest Chirurgus, uti ante aliquot menses Legali Inspectioni cadaveris in pectore vulnerati adstiti in Theatro Anatom. Argentoratensi. Vulneratus iste sex, nisi fallor, dies post acceptum vulnus superstes, nulla quidem notabilia symptomata sustinuit, præter largam & sæpius recrudescentem hæmorrhagiam, sed de vulnerata arteria mammaria nemo ante obitum cogitavit, donicum Inspectio mortui id detexerit. E contra *Venam mammariæ*, aut potius *thoraciæ* abscissionem *absolute lethalem non credidero*, cum hæmorrhagia externis stypticis non incommode sisti queat, eò magis, cum hæc vena non tam ampla sit, uti vena jugularis, cujus hæmorrhagias enormes stypticis & deligationibus suppressas, ipsumque vulnus feliciter intra tres hebdomadas curam novi in Xenodochio Regio Argentinensi. Quod *vasa exterius in pectore sita* attinet, horum hæmorrhagiæ utique multo commodius coerceri possunt, adeoque *ne periculosus quidem* accensenda sunt vulneribus.

§. XXI. Quando II. de *virginitate deflorata* quæstio est, signum etiam desumi solet ex *colore papillæ* in illæsis roseo, vivido, post coitum vero mutato; nec non ex *soliditate mammarum*, sed utique *fallax* hoc est utrumque, minus enim rationi consentaneum videtur ab uno alterove coitu hanc mutationem induci posse, imo etiam præsentem à lascivis titillationibus & contrectationibus ortum traxisse, suspicari licet. Sic quoque III. *dubium* signum *Impregnationis occultæ* præbet *Lactis in mammis præsentia, earumque protuberantia*. Superius enim jam provocavimus ad exempla Virginum, inpr. in obstructione mensium, juxta *Hipp. §. 39 v. 5.* marium & vetularum, lac in mamis tumidis habentium. Interim si tale quid observetur, robur reliquorum signorum magis certorum omnino auget. III. In *Impregnatione fictitia* Lactis & mammarum Turgescencia itidem *fallit*, nisi evidentiora de graviditate suppetant testimonia, cum sæpius dentur non gravidæ, quæ
mam-

mammæ habent elatas & liquorem lacteum fundentes, & sicciores gravidæ ut plurimum tale phænomenon non exhibeant. IV. In *inquisitione abortus atque partus* circa idem hoc signum observandum est, ut *Lac puerperæ solícite distinguatur ab illo Lactis proventu juxta Hipp. modo cit. §. 39. S. V. obvio.* Illud enim, quod puerperæ fundunt, tum respectu *quantitatis* multo copiosius est, tum ratione *qualitatis* tale est, quale descripsimus §. XVII. cum e contrario non menstruatae liquorem saltem *erosum* & quidem *parciorem* offerant. V. *Lactantes* ab omni *tortura* genere excipiuntur, α) ob *facilem vasorum mammariorum læsionem.* β.) Ob *metum hæmorrhagiæ uter.* γ.) Ob *jejunium*, quod sine *lipothymix periculo* ferre nequeunt, jejunos enim torqueri jubent J.Cri. δ.) Ob *præjudicium*, quod inde caperet infans, nempe *nutrimentum neque sufficiens, neque laudabile.* ε.) Ob *animi pathemata concurrentia*, terrorem scil. atque *timorem*, à quibus tam in lactantem, quam in *alumnium* varia redundarent mala, præsertim *motus convulsivi.* Adeoque nec sola *Territio*, tanquam *primus & levior torturæ gradus*, sive *verbalis*, sive *realis*, locum in iis habere potest. Plura *prolixius recensita* vid. apud *Scriptores Medicinæ Forensis.*

Sectio II.

Pathologiam describens.

Mammæ atque Lac ipsum in iis generatum cum multas ob causas partim internas partim externas varii generis morbis exponantur, idcirco non Medicam solum, sed & Chirurgicam sæpe numero opem postulant, quam, si dextre ferre velit Medico-Chirurgus, talium morborum cognitionem atque dignotionem ut habeat accurate perspectam, necesse est. Et cum in eo jam sit, ut in hac Sectione eorum historiam pertractare velimus, commode instituimus *divisionem triplicem*, scil. in *morbos Papillarum, Mammarum* atque *Lactis.* Ad statum igitur p. n. recensemus *Excessum Papillarum in numero*, Papillarum referunt enim passim observationum collectores mammam nunc unam *numerus* nunc utramque, *duabus, tribus*, imo & *quatuor* papillis instructam, *auctus.* vid. *E. N. C. D. I. A. II. p. 133. & 396. D. II. A. p. 40. app. D. II. A. IX. p. 228. Ann. II. O. 72. D. I. A. IX. & X. p. 45. Borell. Obs. 49. & c.* E contrario plane eas *defecisse* testantur, hancque absentiam nutricem in- Defectus eptam *carundem.*

eptam reddidisse ad lactandum *E. N. C. D. II. A. X. O. III. D. III. A. IV. O. 107. D. I. A. V. p. 67. app. &c.* exemplum tamen *sine papilla lactantis* habet *E. N. C. D. II. A. V. p. 67. app.* Quemadmodum ergo hæc talia à primis annis in utero jam contrahuntur, ita ætiologiam quoque admittunt, uti reliqua conformationis vitia in matrice acquisita. Defectus vero alias quoque causas agnoscit, nempe exulcerationem, exesionem, abscissionem, imo & præmorsionem. Hisce connatis morbis accenseri potest *magnitudo* papillæ vel *aucta*, uti in puella 12. annorum mire protuberantes & magnas describit *E. N. C. D. III. A. I. O. 13.* vel *imminuta* nimium. Priori in casu infans perquam difficulter, interdum plane non lactere potest, quia os ipsi nimis est dilatandum, sicque sugendi potentia valde minuitur, aut osculo suo parvulo papillam talem excipere nequit. Sin vero justo minor sit, ori infantis sese subducunt, quales sæpe observantur in *primiparis*, quibus nimis profunde adhuc in mammis hærent, & sufficienter protensæ non sunt. Hujus vitii culpa frequenter esse solet nimia vestium & thoracis compressio, & si mulierculis credendum, neglecta expressio liquoris illius lactei ex recens natorum mammillis.

Papillæ nimis magnæ.

nimis parvæ.

Tubuli nimis patuli: vel nimis angusti: vel plane impervii.

Rhagades & Fissuræ.

Fovea. Excoriatio atque Exulceratio.

§. II. *Tubuli lactiferi* in papillam terminantes quandoque sunt vel nimis *patuli*, ut lac effluat involuntarie, vel nimium *coarctati* sunt, unde magna lactendi oritur difficultas, quales mammæ in vernacula *hartziehige Brüste* appellant. Vel plane *imperforati* sunt sive à nativitate, sive a muco viscido, sive à lactis coagulo, quorsum disponit naturalis angustia, sive compressi à vicinis tumoribus & obstructi coaluerunt, sive in cura papillæ exulceratæ, sibi agglutinati & clausi sunt. *Rhagades* s. *Fissura* papillarum sunt sulci & scissuræ ulcerosæ papillas non solum, sed & interdum areolam findentes, ichorem vel sanguinem, si recentes fuerint aut irritentur, plorantes, stipatæ acerbissimis doloribus ob papillæ sensibilitatem, qui præc. à suctione exasperantur. Si magna talis adsit fissura & fere tantum unica, *Fovea* dicitur. Coincidunt cum hisce fissuris *Excoriatio*, s. abrasio superficiæ, atque *Exulceratio*, quæ profundior est. Ortum suum debent infanti papillas nimis avide & vehementer apprehendenti & adductis gingivis, quandoque dentibus instructis, prementi & mordenti, id quod multis *Ludovici XIV. Gall.* olim *Regis* nutricibus accidisse, notavit Dionis & Verduc. in *Operat. Chirurg.* vel cum infantis saliva acrior fibrillas vellicet & successive arrodant, unde quandam hystericam sistunt *E. N. C. D. III. A. III. & IV. O. 106.* Si infans laboret aphtis oris, ubi

per

per contagium simul afficiuntur papillæ, quanquam aphtæ infantis etiam effectus esse possint papillæ exulceratæ. Accusanda etiam sæpius est papillarum teneritudo, & sic ab infante paulo fortius sugente facilis læsio, primiparis & junioribus, papillis simul profunde hærentibus, familiaris. Sanguis item vel vi calidioris temperamenti, vel à potu spirituofo, aliave de causa commotus, hinc febricitantes non raro talia experiuntur, ab aucto enim sanguinis calore dehiscunt papillæ, uti terra ab æstu solis. Equidem præter summas molestias parum periculi portendunt, sed nisi ab initio congrue tractentur & infans arceatur, curatio est difficilis, imo neglecta aut perverse tractata hæc ulcuscula partes magis corrumpunt, & papillas successive plane absumunt, ut frustulatim decidant, & fœmina postea ad lactationem prorsus inhabilis reddatur.

§. III. Priusquam ad mammaram affectus progredimur, *Lactis statum p. n.* considerabimus. Sicuti vero in priori Sectione jam qualitates & requisita laudabilis lactis descripta sunt; ita hic facile nunc erit vi oppositorum cognoscere ipsius qualitates vitiosas. Primum locum teneat *Defectus Lactis*, qui vel *totalis* est, seu plenaria ejus *suppressio*, ubi nihil plane lactis mammas ingreditur, aut per eas excernitur, vel *partialis*, seu *imminutio*, quando minor, quam ad fœtum nutriendum requiritur, ejus copia adest. Spectat huc etiam, si *una tantum mamma* lac generat. Cognoscitur tale malum, quando mammæ flaccidæ sunt ac pendulæ, minus urgent, & Lactis parum vel nihil potest elici, infans modo à mammis remotus, tamen denuo ejulat & inquietus est, utut magno hauustu lac inurgitasse videatur, linthea substrata parum & fere nunquam madefacit, corpore non crescit, sed extenuatur. Causa vel est vitium & defectus materię, è qua Lac generari solet, vel vitium mammaram. Sic macilentæ, teneriores, calidiores, cholericæ, nimium sudantes, febricitantes, nimis vigiliis & laboribus defatigatæ, morbis gravioribus decumbentes, parum comedentes & bibentes, vino, acidis, medicamentis lac reprimentibus aut discutientibus utentes, affectibus animi indulgentes, nunc imminutionem nunc plenariam patiuntur lactis suppressionem. In specie attendendus hic est *uterus*, eæ enim, quæ largam uteri hæmorrhagiam quamcunque sustinent, semper parum lactis alunt, ut & illæ, quæ denuo ingravidatæ sunt. Huc vero non pertinet emanatio lactis in iis, quæ diu iam lactationis negotio vacarunt. In culpa sunt mammæ ipsæ, nimia iniquedine obsessæ, unde in vulgus notum, *die fleischigte Brüste haben*,

Defectus
Lactis ple-
narius, &
Imminutio.

geben am vvenigsten Milch. Si ob senium, tardum connubium, vel externam thoracis & mammarum constrictionem, tubuli lactei & mammarum substantia lactis materiæ aditum denegent. Si mammæ parvæ, minus porosæ, nodosæ, scirrhosæ fuerint. Si infans ipse morbo aut laboret, aut abreptus sit, & lactere desinat, unde præsagium illud de morte infantis ab hoc phænomeno petitum explicandum est. Lochiis rite fluentibus, puerperis quidem nihil mali à lactis defectu imminet, interim infans suo nutrimento destituitur. Quo facilius causa tollitur, eò felicius curatio succedit, quæ, si vitium organicum adsit, difficulter obtinetur.

Abundantia
Lactis.

§. IV, Huic contraria est *Abundantia*, quâ lac nimia in quantitate secernitur, & veluti cum impetu ad mammæ defertur, cujus stupendum exemplum narrat *Weinrich de Ort. monstr.* puerperæ Uratislaviensis, quæ quotidie XII. libras lactis fudit, aliaque E. N. C. passim. In hoc statu mammæ turgescunt, & tument eò magis, quo minus exsugitur, sponte Lac effluit citra voluntatem, dolor adest gravativus, molestus, usque ad spinam dorsi sese extendens, ut brachium movere nequeant. Contingit autem in fœminis optimæ valetudinis, plethoricis, diæta lauta, echyma, otiosa, abutentibus, imo in macilentis frequentius, quam succulentis & carnosis, siquidem multum dependet à mammarum & tubulorum constitutione, qua nonnullæ panis siccioris vix sat habentes, multum lactis generant. Familiare incommodum iis est, quæ infantem, qui alias fortiter suxerat, rarius mammis apponunt, vel si infans ob debilitatem aut ægritudinem parum lactis absomit, adeoque mammæ non deplentur. Nisi mature feratur auxilium, lac exundans mammæ usque magis distendendo, tubulorum & fibrarum crepaturam intendit, stagnans & coagulatum tumores, nodos, inflammationes, & hæc infrequentia fata minatur. Quo largius autem puerperæ lochia fluunt, eo minus fovet periculi. Sed neque infanti bona est excessiva lactis materni quantitas, dum enim ejus nimium assumit, facile in tenello ventriculo accidit Coagulatio, acescentia & ab accessu bilis acrioris qualitas corrosiva, de qua fæces & dejectiones virides, interdum linteamina arrodentes, testantur, aut quod communius observatur, à viscido tali coagulo enascitur obstructio glandularum mesaraicarum, quæ atrophiam infert. Male ergo in proverbium cessit, *Spey-Kinder, Gedey-Kinder*, siquidem vomitio robur quidem atque vigorem Naturæ lac nimis copiosum reddentis significat, sed non semper succedit & actu erumpit, unde cre-

Effluxus In-
voluntarius.

brior est metus malorum. Cæterum *Effluxus involuntarius*, quem La-

ctis

Lactis abundantia jungi diximus, etiam ab aliis causis originem trahit, nimirum tubulorum ostiis nimis patulis vel natura, vel ab alterato tono, uti ab animi pathematibus citra voluntatem lac promanare saepius observatur; Vel quando Lac nimio sero dilutum in mammis secernitur. In genere bonum quidem est, augeri lactis copiam, cum infans ipse in dies incrementa capiat, & plus nutrimenti exposcat, sed praesens effluxus involuntarius, si diu durat, saepius corporis contabescentiam & debilitatem post se trahit.

§. V. Quando Lac post genesis suam in mammis in partes suas dissolvatur, ita ut crassiores coeant, tenuiores autem per vias quascunque dilabantur, tunc hic affectus dicitur *Concretio Lactis*, quam distinguunt nonnulli in *Coagulationem*, *grumefactionem*, sive *thrombosin*, qua Lac in grumos agitur, & *tyrosin*, s. *caseationem*, si in casei speciem degenerat. In utraque specie adest Lactis defectus, mammarum tensio, tumor nunc major, nunc minor, modo plus, modo minus durus, interdum unicus, saepius plures, vel visu vel tactu explorandi, cum dolore gravativo, nonnunquam pungitivo. In specie caseationem dignoscere volunt a grumefactione, in illa durities quasdam latas & planas, in hac vero grumos tubercula formantes inaequalia, statuentes, & nimis frigefacientia thrombosin, tyrosin vero calefacientia & serosam lactis partem dispellentia, producere credentes. Si jungatur Rubor & dolor pulsatilis, inflammatio imminet, plerumque in abscessum degenerans. Quo magis levis & simplex est coagulatio, eo facilius medicamentis cedit; Quo diutius autem durat, eo magis in acredinem abit, inflammationes, abscessus, ulcera cacoetha, scirrhos, imo & cancrum post se trahit. Coagulum lactis, si fiat ab animi passionibus, ut plurimum profunde mammas occupat, ac superficies fit erysipelacea, & discussio licet erysipelate, tamen restant noduli, qui vix nisi suppuratione facta curantur, vel in scirrhum transeunt. Non autem confundenda est Lactis Concretio cum *duritie mammarum a lacte copioso* pariter dolorifice distentiarum, qualis status in puerperis saepissime observatur. Hic enim aequaliter, sed illic inaequaliter tument mammae. Multum in generando hoc malo praeter Lactis abundantiam valent Animi pathemata, Terror subitaneus & Ira, item Transpiratio a frigore, imprimis post sudorem, impedita, quibus partes constringuntur, & Lac incarceratur. Febres, vel horrore, vel sanguinis & humorum commotione, vel absumptione feri etiam multum huc faciunt. Coagulatur etiam Lac a cibis acidis, nimis salitis, austeris, dyspeptis, brassica muratica,

tica, & quæ facile acescunt, dulcibus, mellitis, fructibus horræis, &c. Interim miranda est multarum lactantium *idiosyncrasia*, quæ obvia quævis ingurgitant, absque eo, ut inde lacti malus character imprimatur.

§. VI. Quodcunque Lac in unguem digiti guttatim emulctum instat aquæ ilicò defluit, & cochleari exceptum subcoeruleum est, atque plurimum seri, parum vero cremoris præbet; Illud justo magis *fluidum & serosum* est judicandum. Differt tamen à Colostro, quod primis post partum diebus in mammis præstò est. Fundunt tale Lac, quod non modo infantem non nutrit, sed ipsi sæpius diarrhoeas excitat, fœminæ, in quibus serum abundat, phlegmaticæ, cachecticæ, multum bibentes & aquoso victu, oleraceis, se sustentantes, vetulascentes, &c. Quodsi

Muciditas, Crassities & Viscositas. vero Lac unguis dorso instillatum congrumatum quasi ibi hæret infixum, in vasculo collectum statim coagulatur, quamprimum emulctum fuit, è mammis difficulter prolicitur, & mammas ipsas infarcit & turgefait; tunc contrario modo vitiosum est, & dicitur nimis *viscidum, crassum & mucidum*, quale generatur in iis, quæ cibis bonis, multis, incrassantibus, & chylum mucidum reddentibus utuntur, quæ sufficientem potum & motum negligunt, quæ sanguinem alunt viscidum & mucosum, quæ nimio labore, sudore, &c. corpus sero defraudant, mœrori, tristitiæ & timori indulgent. Imminent exinde nutrici nodi mammarum, Lactis concretio, & horum consecretaria. Infans autem sufficienti lymphâ non irrigatur, nulla incrementa capit, sed continuo ejulat, agrypnia laborat, & obnoxius fit mucositatibus, in primis pectoris, & glandularum mesaraicarum obstructionibus. Præterea quandoque *salsedo, & biliosa flavedo* atque *acredo* Lac inquinare solet, cognoscenda ex sapore, imo & o-

Salsedo, & biliosa Flavedo atque Acredo. bidore ac visu, continua siti & vagitu infantis, ejusdemque averfatione, dejectionibus viridibus, biliosis, lintea arrodentibus. Culpa rejicienda itidem est in lactantem, si valde sit cholericâ, atque ad corporis animique excandescentiam prona, & delectetur cibis falsis, acidis, aromaticis, potu spirituoso, largoque vinoso. Id quod apud alumnos non potest non varios procreare morbos, v. gr. tormina, vomitus, diarrhoeas, aphthas, achores, favos, scabiem, intertriginem, exulcerationes, calores febriles, affectus anginodes, imo frequentissime spasmos & convulsiones. Cum hoc lactis vitio conspirat *Lac nimis calidum* à nimio aromaticorum, spirituosorum, acrium & calefacientium abusu, ubi plerumque circa areolam pustulæ rubræ adsunt, quæ fere signum pathognomicum constituunt. Ex una atque altera morborum hætenus recen-

sito-

itorum specie oritur *Lactendi Difficultas*, & *Impotentia*, quando Lac in mammis quidem præstò est, sed vel ob visciditatem, vel coagulationem, vel tubulorum angustiam aut occlusionem, vel papillarum defectum ab infante exfugi nequit.

Difficultas
Lactendi.

§. VII. Inter lactis vitia non infimum occupat locum ejusdem *Character morbosus*, i. e. talis lactis dispositio, qua mediante non tam in nutriculam, quam potius in infantem varii generis morbi una cum lacte derivantur & transplantantur. Nimirum in lactante præf. morbis serosis laborante, scabiosa, scorbutica, venerea, &c. non potest non lac generari iisdem pravis & morbificis particulis scatens, quod si hauserit infans, alienam luere culpam tenetur, cujus rei notanda exempla mihi oblata fuere Argentorati tam in Xenodochio civitatis, quam Orphanotropheo, quorum tamen enarrationi hîc supersedeo. Hoc ipsum est, quod Helmontio ansam dedit lactationem adeo reprehendendi, qui in *Tract. de nutr. fœt.* p. 622. præter corporis morbos præcipue animi prævios mores cum lacte infanti in hæreditatem cedere, testatur, & se observasse, ait, sæpius salaces, furtivas, avaras, iracundas, aliasque perverse moratas in lactentes quoque eandem morum malitiam propagasse. Eccui ignotum est, non dubitare Medicos quærere originem vermium etiam in Lacte nutricis, cum quo fœdum illud vermium seminium in infantis corpusculum transferri opinantur, cum sæpius offerantur infantes non nisi lacte materno enutriti, & nihiloscius vermibus divexati. Hinc est, quod *Ill. Stablius* alicubi severe injungat, ne ad lactationem admittantur, quas verminosas vel esse vel fuisse constet, & absente licet suspitione de vermium præsentia, nihiloscius præcautionis ergo eas purgare jubet & exhibere ipsis anthelminthica.

Lactis Cha-
racter mor-
bosus.

§. VIII. Præter jam adductas causas ad Lac morbosum reddendum symbolam suam præprimis conferunt *animi commotiones graviores*, ubi in mentem redit problema illud, quod disputationi meæ *de Efficacia animi Pathematum in negotio sanitatis & morborum*, Ann. 1724. sub *Præsidio Excell. Dn. D. Alex. Camerarii* heic *Tubinga* habitæ, inter corollaria adjeceram, *Lac nutricis per animi motus morbosum siens an turbetur? an inficiatur?* Id quod opportuna hacce occasione resolvere animus est, & utrumque modum admitti posse, censeo. Ab ira enim excessu non tantum turbari, sed & infici particulis biliosis cum sanguine ad mammas delatis, probant & satis superque testantur gravissima, quæ

in infantem tale lac imbibentem redundant, mala. Animam commotam primario in nervosum Systema agere, in disp. citata adstructum est. Jam cum fiat in hac animi commotione celerrima nervorum contractio, toni intensio, & impetus in partes nerveo-musculosas, in specie vero in ductus biliosos, è quibus bilis magna in copia in intestina atque ex his in M.S. effunditur, cum qua uti ad alias partes, ita etiam ad mammas appellit, ubi lacti, quod simul à fluido nerveo commotum & alteratum fuit, sese insinuat, hac admixtione autem Lac & turbari & infici necesse est. In *moerore* ob continuum actionum vitalium languorem varia vitia derivantur & in partes solidas & fluidas, quæ successive vappescunt, multiplicesque impuritates contrahunt, bilis quoque non simultanee quidem, sed pededentim tamen & continuo commovetur, quæ M.S. jam antea male constitutæ affusa lac utique non potest non & turbare & inficere, atque s. p. Ita ex Anatomia comparata observationis frequentis res est, in vaccis à tonitru improvise lac in uberibus etiam coagulari & depravari, id quod terrori haud sine ratione adscribitur, quippe quò partes constringuntur, & tubuli angustantur à fibris nerveis mammas percurrentibus. Ecquid quæso! est, quod magis lactis generationem & impediatur, & generatum dissipetur, ac quidem *terror*?

Febris Lactea.

§. IX. Restat adhuc, quæ omnium primo nominari potuisset loco, *Febris Lactea*, species *Ephemera*, quæ primis mox à puerperio diebus quamplurimas matres vexare solet horroribus, (unde in Junckeri *Consp. Med.* Tab. CXXXVI. dicitur quasi κατ' ἐξοχήν *Horrores Lactis*, *Milch-Schauer*;) cum subsequo calore totius plus minus intenso, pulsu, aliisque symptomatibus febrilibus. Conjunctum habet mammarum calorem, intumescuntiam, dorsi dolores, inquietudinem, vigiliam, lassitudinem, appetitum imminutum. Ingruit hanc potissimum ob causam, ut materia nutrimenti, quod hætenus foetus in utero acceperat, ab hoc deferatur ad mammas, è quibus jam in lucem editus pro sustentatione sua ulteriore lac hauriat. Ut autem hoc fiat, motus *tonici*, ad quos in febribus omnibus ferè unice respiciunt Stahliani, augendi & speciatim ad mammas dirigendi sunt, unde modo dicta eveniunt symptomata, & quidem eo certius, quo difficilius ob mammarum *stricturam & angustiam* humores ibi locorum congeruntur, at vero semel acquisita vasorum dilatatione & tubulorum permeabilitate in posterum lactis secretio expeditius abque tali notabili toni intensione succedit. Ex his colligere facile est, febrim ipsam in se *neque periculosam esse, neque diu durare posse*, nisi perti-

perstinaciter suppressis lochiis exasperetur, & accedat *febris Lochialis*, quæ inclinatur ad acutam periculofam. Latitat etiam quandoque *malignitas*, atque ex improvifo febris Lactaria transit in *purpuram*. Horrores atque febris diaria etiam comitantur malum illud, quod *Trichiasis*, *capillitium*, & Gallis *le poil* dicitur, & probe distinctum est à trichiasi cranii, à trichiasi palpebrarum, atque à trichiasi renum. Mauriceau dans le *Traité des maladies des femmes grosses & accouchées*, Livr. III. Chap. XVII. etiam Aristotelis opinionem, mammis inhærerere *pilum* per œsophagum prius deglutitum & huc delatum, muliercularum fabulis annumerat, per id autem, quod Gallicæ fœminæ *le poil* inter se appellant, intelligit *Lactis Coagulum* calorem atque dolorem in mammis punctivum, lactisque deficientem excretionem inferens. Conferantur ergo, quæ de Lactis Concretione superius.

§. X. Accedimus jam ad *morbos mammarum* ipsarum, & missis rarioribus observationibus, de *numero earum excedente*, de *situ mutato*, de *variis impressis figuris & appendicibus* ut & *defectu plenario*, passim in E. N. C. Act. Erud. Lips. alibique descriptis, proponimus *Tumores & dolores*, quos sustinent *infantes*, quando rec. natis non exprimitur ille liquor mammillis inhærens. Affliguntur etiam *mammæ puellarum sororiantium*, & *fœminarum gravidarum* dolore quodam tensivo & gravativo interdum punctivo, ubi *substantia* glanduloso-vasculosa ab affluentibus humoribus *dilatari* incipit. Dantur etiam alii *Dolores errabundi*, medicamentis cedentes, sed aliorsum progredientes, quos recte ad *rheumatismos* retuleris, cum subjacentem *musculum* pectoralem obsideant, non mammam ipsam, qualem ægram sistunt E. N. C. D. III. A. V. & VI. O. 612. *Flacciditas* earundem *sensibus patet*, atque iis familiaris est quæ jam pepererunt, *Lac* enim tubulos ingressum distendit quidem *mamas*, sed simul *fibras relaxat*, & quando tubuli lacte fuerunt depleti, cessat illa *turgescencia*, & *mammæ* propendent *inclinatæ flaccidæ*. Denotatur tamen quandoque *atoniam* partium, atque *humorum* ad alia loca *translationem*, quemadmodum in ægrotis aut quibus imminet morbus, *pendulæ* observantur *mammæ*. Flaccidæ quoque reperiuntur in iis, quibus sæpius *lascivè* fuerunt *contrectatæ*, ubi quidem ab invitato spirituum influxu *rigidæ* fiunt, atvero quia insimul ejuscemodi frictionibus *fibræ* mulcentur & *expanduntur*, hinc dispersis spiritibus *collabescunt*, atque successive *duriusculum* rigorem amittunt.

Trichiasis;
Gall. le poil.Mórbi
Mammarum.Tumor in
infant. rec.
nat. à negle-
cta expres.
Dolores in
sororiantibus & gra-
vidis.Dolores
Rheumati-
tici.

Flacciditas.

§. XI. *Tumores*, qui hæc partes infestare solent, mire inter se discrepant, & generatim ob mammarum substantiam porosam & glandulosam *curatu difficiles* sunt. Illi, qui ab obstructione ex *lactis coagulo* contingunt, dicuntur *Nodi*, qui nisi cito resolvantur, inflammationis fata minantur. Sin vero extra lactationis tempus tales nodosi tumores occurrant, à *lympa* potius inspissata oriri creduntur, & appellantur *Scrophula* aut *Struma*, & scirrhi principium constituere videntur, quia temporis successu in verum *scirrhum* abeunt, atque in *cura* à scirrho non differunt. Irritatae autem facile *cancroscæ* redduntur. Nescio, an jure suo huc pertineat *tumor* mammarum æqualis à *pinguedine* atque nutritione nimia oriundus, quales *Helvetiis* non raros esse, superius dictum fuit. Talis autem collium lactifluorum moles ad *lactationem* aptiores non reddit, quoniam pinguedo nimia tubulis cæterisque vasis sese expandendi spatium præripit. Rarius mammarum est *Oedema*, quod tumor est pallidus, indolens ab impedito *seri ac lymphæ* progressu originem ducens, digiti impressi vestigium servans, sensimque iterum explanans. Impeditur autem seri liber progressus, quando nimis est *mucidum*, *spissum*, & si partes *atonia* laborant, in subjectis *phlegmaticis*, *cachecticis*, *hydropicis*, in quibus non nisi primario sublato morbo tollitur.

§. XII. Longe aliter se habent *tumores sanguinei, inflammatorii, Erysipelatodes, & Phlegmonodes*, oriundi à contusione, compressione, terrore, lactis coagulo, post ablactationem, &c. uti in pathologia Lactis jam dictum est. Invadunt cum *horrore* & subsequente *æstu*, doloreque pulsatili in mammis, quæ haud ita diu post calent, in superficie rubent, dolores lancinantes, pungentes patiuntur, atque intumescunt nunc in toto ambitu, nunc in aliqua saltem parte superiori, inferiore, aut laterali, cum tuberculis hinc inde duris. Adjungitur *febris Erysipelacea* ex æstu, capitis dolore, siti, pulsusque celeritate, cognoscenda. Quo *levior* igitur inflammatio, febris, & concomitantia symptomata; eo major *diffusionis spes* est: Quo autem *graviora* sunt, & *resolutio* non obtinetur; eo major est metus *suppurationis* & *abscessus*, vel uno vel pluribus in locis mammam perforaturi, qui nisi caute tractetur, *ulcus* formabit, pro humorum & reliqui Corporis statu vel *benignum*, vel *cacoethicum*, *cancrosi* quid minitans. *Tumores* autem & *Ulcerata verminosa*, quorum plura describunt E. N. C. v. gr. D. III. A. IV. O. 17. & 18. A. II. O. 210. D. II. A. V. p. 69. app. rariores ad morbos pertinent, B. ergo L. illuc remissum volumus. Inter fata inflammationum etiam huc pertinet

Scir-

Scirrhus, quando *sanguinis stasis* neque resolvitur insensibiliter, neque in pus mutatur, sed sensim sensimque *exsiccat*, & cum substantia seroso-mucida *indurescit*. Attamen etiam ab aliis humoribus, *seroso-lymphalibus*, lacte concreto, in mammis stagnantibus, spissescens, & partibus aquosis exhalatis aut dispulsis, siccescentibus, efformari solet. Tumor hic durus est, & instar lapidis parti infixi *ponderosus inhaeret*, quo omnino spectat *Observatio talis coaguli lapideam duritiam nacti*, E. N. C. D. II. A. VI. p. 419. Cum itaque scirrhus vel *sanguineus* sit, vel *serosus*, è re est, annotare differentiam, 1.) quoad signa: *Hic* enim cutis colorem non mutat, & fere indolens est, quamdiu in limitibus hæret, atque diutius ita persistit; In *illo* vero cutis livet vel rubet, & dolores percipiuntur punctivi modo magis modo minus tolerabiles, magisque ad incrementum inclinat. 2.) quoad eventum: Scirrhus enim *serosus* interdum resolvi potest, non item *sanguineus*, qui ut plur. verus *Cancer occultus* est. Qui ab *interna* causa pedetentim processit, etiam peioris moris est, & maximos ciet interdum dolores. Quando igitur *symptomata*, tumor, dolor &c. *invalescunt*, id quod facile contingit ab animi commotionibus, refrigeratione, incongrua tractatione, præmenstruis s. nat. aut p. nat. intempestive emanantibus, omnino periculi plena res est, & nimis quam cito succedit *Cancer*.

Scirrhus.

§. XIII. Inter tumores & ulcera non modo *agro* mille cruciatus parit, sed etiam *Medentibus* labores Herculeos & plerumque irritos facessit *Cancer*, cujus historiam jamjam delineabimus. *Cancer* s. *Carcinoma* est tumor *mammarum*, durus, *inaequalis*, *scirrhosus*, *sensim sensimque* *angescens*, colorem cutis peregrinum, lividum aut *subnigricantem* & in *ambitu* *venas sanguine nigricante turgidas, varicosas, offerens, conjunctus cum calore, citra tamen inflammationem, & dolore vehementi, ut plur. corruptionem salso putredinosam subiens, vicinas partes corrumpens, exedens, labia callosa, scirrhosa præ se ferens, fundensque saniem teterrimam, foetidissimam, vel sanguinem nigricantem, & tandem corpus vel tabidum vel hydropo tumidum morti tradens*. Numerantur *quatuor* ejus species. & dividitur in *iv. species*. Prima est *Cancer simplex* sive *Occultus Hipp.* dictus. Altera est *Cancer aper-* tus s. *exulceratus*. Tertia *Cancer degeneratus*, quando *ulcus* antea benignum, postea depravatum *cancris indolem* induit, hinc *ulcus cancroideum* appellatur. Quarta denique est illa *cancris species*, quem *depascentem* vocant, quia omnem viciniam brevi devorat, & agrum citissime *interimit*. Sed hæc duæ posteriores species ad *cancrum exulceratum* re-

Cancer definitur.

ferri poterunt. Tandem specialissime Cancer est vel *mobilis*, qui magis in superficie mammæ hæret, neque late neque profunde diffusus, vel *immobilis*, profundius & latius mammam obsidens, imo & ad glandulas subalares atque substratos musculos sese extendens, eoque ipso præ priori magis fonticus, dolorosus, & periculosus, minusque curabilis.

Cancer.
Occultus.

§. XIV. *Cancris occulti* primum rudimentum (*si sponte veniat i. e. non à prævio nodo, scirrho,*) ciceris aut fabæ molem non excedit, quod sæpe per annua spatia ita persistit exiguum sed durum, nisi diætæ vitiis, incongrua tractatione, animi passionibus &c. irritetur. Quo majus autem hoc tuberculum fit, eo magis in *colore* mutatur *cutis*, quæ primo rubet, hinc livet & usque magis obfuscat. Cum tumoris augmento incrementa capiunt *dolores*, quos exprimunt, esse acutissimos, ardentés, lancinantes, atque ex improvise totam mammam qs. mille ictibus penetrantes. Hi quidem non continuo affligunt, cum interdum per dies, hebdomadas, imo menses parum incommodi sentiatur, sed ab attactu, mammæ ab indumentis compressione, animi commotione, simul & semel iterum exasperatur, id quod impr. tempore instantis menstrui fluxus accidit. *Venæ* circumcirca tumentes & liventes aliquatenus cancri pedes præsentant, unde etiam nomen obtinuit, & quemadmodum cancer id, quod semel arripuit, ægre dimittit; ita & hic tumor partem, quam occupat, non facile deserit. Quodsi calor in mamma est ingens, dolorque pulsatorius, vibratilis, punctivus, *Venæ* in circumferentia magis infarciuntur, & reliqua etiam symptomata redduntur graviora, tum in eo jamjam est, ut *cutis* ab ipso perumpatur, & ex cancro occulto jam fiat cancer manifestus.

Cancer
Exulceratus.

§. XV. *Cancer* itaque *Apertus s. Exulceratus* est *ulcus* aspectu horrendum cavernosum, speciem *carnis corruptæ* exhibens cum *labiis* præ-tumidis, inversis, callosis, scirrhosis vel lividis vel atro-rubentibus, fundens *materiam nunc crassam*, viridem, nigricantem, aliove tetro colore imbutam, spargens *fætorem* cadaverosum, acido-putrilaginosum, *nunc fluidissimam*, ut plura lintea imposita brevi pervadat, simul vero instar aquæ fortis *acerrimam*, ut lintea corrodatur, cutim excoriet, & cum alcalicis adspersis effervescat. Nonnunquam largè cum summa virium prostratione profunditur *sanguis* nigricans, velut adustus, si *vasa* sanguinea erosa fuerint, vel *menses* fluere deberent, qui in hoc teterrimo statu per mammam exulceratam exitum sibi parant. *Ambitus* ulceris modo

durus

durus est, inæqualis & tuberculis obsitus, modo mollis & à levi attactu cuticulam deponit, mox foraminulis perforatur, è quibus scaturit ichorosa sanies quam maxime caustica. E fundo vel lateribus ulceris proveniunt nonnunquam *excrecentia*, abscedunt etiam plura frustula & filamenta. *Vasa sanguiveha* magno sanguinis è rubro nigricantis infarctu distenduntur, & longius varicosum in modum exporriguntur. Pergit sæpius malum ad *alteram mammam*, neque in priorem sævire cessat. Extenditur quoque ad *glandulas subaxillares*, quas scirrhosum in modum obsidet. Sub his circumstantiis *partes vicina propinqua* vel successive & tardius, vel citius miserrime *depascuntur*, non solum mammæ, sed & subjacentes muscoli & pectorales & intercostales, adeo, ut & ossa aggrediantur, costarumque cariem producat. *Remotiores* autem, collum, brachium atque latera vel oedematose tument, vel tabe consumuntur. Interim *dolores* modo magis modo minus affligunt, durant per plures dies, imo per integras septimanas fere sine ulla remissione, pungentes, lancinantes, acsi mille aciculis perfoderentur, atque in aliis quoque corporis partibus, præf. *artibus* percipiuntur pariter lancinatorii; aliàs per æque longum tempus absque notabili exacerbatione silent, protinus redeuntes, prouti animi pathemata, diætæ errores, tempus menstruum, aëris mutationes, &c. id ferant. Adest *animi* perpetua *anxietas*, inquietudo, ad lipothymiam usque, quæ frequentior est, quò profundius malum pectori adhæret. *Somnus* vel nullus est, vel brevis & crebrioribus insomniis terrificis interpolatus. Omnes *actiones vitales* languent, *Appetitus* prostratus est, & ab omni cibo paulo liberalius ingesto pejus se habent. Jungitur *febris hectica* gravior, corporis extenuationem inducens, vel hujus loco abdomen cum reliquis partibus hydropicum in modum intumescit. Tandemque omnium malorum clausula est *Mors*.

§. XVI In *Ætiologia* maligni hujus tumoris atque ulcerationis & juxta hanc conformi adornanda therapia anxii semper desudarunt & *Veteres* & *Recentiores*. Illi duplex venenum, unum *putrefactivum*, alterum *corrosivum*, agnoverunt. Hi autem varia accusarunt, modo interruptam sanguinis per mammæ circulationem; modo particulas sanguinis acidas, acres, terrestres, (quas humori veterum melancholico substituisse videntur) modo lac acescens & acidi arsenicalis naturam induens; *Quidam* acidum volatile fermentativum; *Alii* aliis modis fœditissimam hanc corruptelam explicare satagerunt. Sed tam *ulceris* conditio ipsa, quam

mate-

materia inde promanans evincit, quod *corruptio* isthæc cancrofa duplex fit, una *sphacelosa*, ergo sanguinea, altera *fermentativa acescens*, ergo seroso-lymphalis. *Illa* quidem sola sibi relicta brevi tempore corruptioni finem accerferet, nisi *seroso-salina aciditas* vim ejus lethiferam refrænaret, simul vero hæc ipsa à concurrente illa putrilagine ita acuitur, & caustica redditur, ut non solum tubulos, quibus impacta hæret, exedat, sed & partes circumjacentes, quas quas attingit, adurat, indeque dolores atrocissimos, partium mortificationem, ichoris flavescens, aliusve foetidissimæ materiæ cum foetore intolerabili effusionem gignat. Ist hæc corruptio an solummodo *in mammis* resideat, an vero ipsam etiam *massam sanguineam* infecerit, dubium reddere volunt. M. S. non immunem esse, exinde apparet, quia 1.) adest *cachexia* corporis, & 2.) concurrunt *dolores* lancinantes etiam in aliis locis remotis, præf. in *artibus*. 3.) *mamma* una licet extirpata fuerit, labes tamen *alteri* affricatur. Illud, *vitium* nempe tantum locale esse, videtur Chirurgis expertissimis secund. Garengéot. *Cours d'operat. de Chirurg. Chap. 29.* cum mature extirpato cancro *vanus recidivæ* metus sit.

§. XVII. Verum enimvero vitium hæerere primum in loco affecto & postea demum communicari M. S. videtur esse irrefragabile. Namque si recte rem pensitamus, cancer ita generatur: In principio contingit in angustis illis mammarum canaliculis *humoris cujusdam* s. sanguinis, s. lymphæ, aliusve, *stagnatio*, incarcerationio, adeoque excluso ob peculiaritatem partis structuram & constrictionem tonicam, ulteriori affluxu, saltem *coagulatio*, *scirrhus*que *induratio* ad *præcipitem* corruptelam minus disposita. Parvulum tale sed duriusculum tuberculum negligitur, cum nondum sensibiles dolores inferat, sed interim usque magis materia *viscosior*, subtiliori secedente, adhæret, collecta tubulos expedit, vasa vicina comprimit, in iisque obstructionem promovet, ita successive tumor increfcit, & tumor fit inæqualis. Quodsi hæc scirrhusa collectio successu temporis vel *corrumpitur*, vel propter vasorum compressiones aut incongruam medicationem, vel excitatum sanguinis orgasmum, *inflammari* incipit, tunc prodit sese *Cancer occultus* cum ardore, doloribus punctivis, rosivis, cutis color alteratur, ut à stagnantibus atque in corruptionem inclinantibus humoribus lividus ac plumbeus evadat, vasa adjacentia intumescunt, & ob fermentationem corruptivam salia generari incipiunt acria, corrosiva. Ita hæctenus coercita fermentativo-putredinosa humorum indoles subinde *latius* sese diffundit, donec adeo increbescat, ut

ruptis atque corrosis omnibus repagulis prorumpat, & obvia quæ-
 s turpissime devastet. Quo magis igitur hæc malignitas invalescit,
 magis corroduuntur & enecantur partes, *nervi*, unde tanti dolores,
massa sanguifera, unde sanguinis profusiones, pusque fœtidissimum pro-
 anat, *labia* ob fibrarum crispaturam & distorsionem, callosa, nodosa
 unt, ob corruptionem spongiosa, perforata, ichorem fundentia, sub-
 gricantia. In hoc rerum statu non possunt non *humores* & *sanguis* in-
 e refluentes eadem corruptione esse inquinati, unde malum commu-
 icatur *alteri* mammæ, aliis in partibus oritur fibrarum crispatio, ner-
 orum vellicatio, *dolor*. In hac diathesi *nutritio* utique non debite pro-
 dit, sed reliquis visceribus labes accersitur, unde in universum *humora-*
massa vappescit, *hydropi* porta panditur, tandemque tota *Oeconomia*
animalis destruitur.

Seçtio III.

Therapiam docens.

§. I

Respecto hætenus statu p. n. par est, ut subjungamus debitam
Therapiam, quam juxta ductum Pathologiæ adornabimus, serva-
 to etiam eodem ordine, quem in priori sectione elegimus, ita ut
 primo contra morbos Papillarum, deinde Lactis vitia, ac tandem
 mammarum læsiones convenientia proponamus remedia, quæcunque
triplex Medicinæ fons, Diæteticus nempe, Pharmaceuticus, atque Chirur-
 icus, suppeditat. In antecessum autem generaliter monendum est, *vi-*
anda esse omnia ea, quæ ceu causas morborum in antec. sectione accu-
 avimus, & *diatam* ex lege oppositorum ordinandam.

Papillarum auctus numerus vel ferro vel igne imminui posset, sed *Papillarum*
 quænam fœmina tantis doloribus sese exponet, cum absque multo in- *Excedens*
 commodo plures papillæ gestentur? Sic & *Magnitudo* excedens vix, *Numerus*
 nisi in primâ ætate, moderatis compressionibus præcaveri magis quam *& Magni-*
 colli, *Defectus* autem nulla arte resarciri potest. *Delitescentes* extrahun- *tudo.*
 tur vel applicatione infantis adultioris fortius sugentis, vel suctione *Defectus.*
 personæ adultæ, vel per peculiaria hunc in finem inventa instrumenta *Delitescen-*
Suctoria, qualia descripsit Heisterus in sua *Chirurg.* & delineavit *Tab.*
ta.

Tubuli *XV. fig. 19. 20. 21.* Tubuli lactei nimium hiantes, ægre corriguntur, nisi leniter adstringentibus in forma vel emplastri, vel, quod potissimum foret, in fofus forma, applicitis. Nimium angustati ampliari possunt iisdem modis, quos modo descripsimus de papillis nimis parvis. Impervii autem à visciditate obstruente aperiuntur maturo emulsionis tentamine, externe impositis speciebus emoll. atque attenuantibus lacti incoctis; Internè vero datis absorb. diapnoicis, & poros ampliantibus. Ubi laudatur eximiè Decoct. flor. samb. & sem. foenic. c. lact. vacc. parat. quod tanto felicius aget, si aliquoties \ominus \otimes ci anif. l. foenic. guttatim exhibeatur. Sin vero à cicatrice post excoriationem efformata coaluerint, vesicatorium applicari jubent, unde denuo aperti ita curentur, ut subinde repetita leni suctione serventur pervii.

Fissuræ &
Exulcerationes.

§. II. Papillarum Exulcerationes duplicem admittunt curam, præservativam unam, alteram curativam. Illa absolvitur applicatione pileoli, aut calicis cerei per aliquod tempus ante partum gestandi, & inunctione mucilag. è sem. lin. cydon. tragac. c. ∇ sperm. ran. extract. ol. f. amygd. dulc. ol. ovar. liniment. è bol. comm. pulver. & c. pingued. porc. subact. mane & vesperi peragenda. Mature etiam ope vitri suctorii tentetur suction. Cura Curativa 1.) corrigit acrimoniam humorum per interna absorbentia, & diapnoica, lap. cancr. ppt. conch. ppt. c. c. phil. calc. \ddagger diaph. cum \oplus & \ddagger , nec non diluentia & lubricantia, potus thée, caffèe, gelatinosa, Emulsiva. 2.) prospicit vitiis oris infantum remediis ex suo capite petendis. 3.) consolidat ipsa ulcuscula demulcentibus, abstergentibus & balsamicis, ungt. d. glycyrrh. Samaritan. butyr. c. flor. rec. calend. in linim. redact. mell. ros. ol. ovar. lumbr. liquam. myrrh. c. vitell. ovi conquass. bals. Peruv. n. axung. can. & c. superimponendo fol. tuffilag. aut. lil. alb. rec. vel passul. maj. exac. aut calicem cereum, ne siccescant papillæ. Ad sanguinis stillicidium & saniei profluxum, antequam liquidiora applicentur, inspergere juvat pulv. ∇ æ sigill. ∇ exanim. \oplus li. Atque ut hæc effectum certiozem exserant, rarius infans mammæ affectæ admovendus est, & si apponatur, papilla prius ∇ rosar. in qua parum sacch. solut. vel ol. amygd. aut syr. viol. probe abstergenda, & finita suctione laudata topica denuo adhibeantur. In fissuris grandioribus fortiora exsiccantia & abstergentia applicentur, Bina, c. ∇ plantag. vel ∇ calc. v. & tandem balsamica. Et ne lac ob intermissam infantis lactationem alia mala facessat, dum hic alteram mammam sugit, instrumento ad hoc negotium parato simul educendum est. Sin autem utrinque papillæ ulcerosæ sint, infans plane arcebitur.

§. III. Optime *Lac restauratur*, ubi *nutrimentum deficit*, per ali-
 menta evpepta, jusc. carn. bubul. gallinac. cancr. decoct. hord. ova for-
 bil. lacticia, gelatin. fecale antiq. c. aq. decoct. vel lard. lacti incoct. &
 pro potu ord. assum. Emulsiones amygdal. pineatæ, &c. Quando
Temperamentum siccus in causa est, profunt pulveres O so absorbentes,
 potus Thée, Caffée, Emulsiones, Gelatinæ, &c. In *seri faldedine* si hæ-
 reat vitium, dentur absorbentia, & specificè laudantur cryst. mont.
 ppt. lumbr. terr. lac Lunæ, sem. nigell. Lapis galactites de collo su-
 spensus. Quodsi vero *morbi concurrentes* lactis proventum impediunt,
 hi omnino tollendi sunt, & postea per nutrimenta superius commen-
 data facile restituetur. De cætero affluxus ad mammas egregie pro-
 moveri potest applicitis vitris suctoriis, itemque modestis frictionibus,
 & fotibus. Lactis autem *Abundantia* duo indicat. 1. *Genitum copio-*
sum esse removendum, 2. *Nimum proventum precavendum*. Depletur
 igitur exundans copia emulsione, & frequenti alumni admotione, vel
 si hic debilis est, infantis fortioris, aut duorum applicatione. Si jam
 stagnare & nodos formare cœpit, quantum fieri potest, emulgeatur, &
 tentetur *resolutio* & *discussio* per Empl. è sperm. cet. resolv. Heinr. ranar.
 c. ol. chæref. menth. malaxat. Sparadrap. emoll. & discut. é sev. hirc.
 vel ol. rosar. cer. virg. O o chæref. cui addi potest litharg. g. mastich. oli-
 ban. &c. Epithemata ex herb. geran. Robert. chærefol. petrosel. menth.
 fol. heder. arb. rec. apium, sem. vitic. cumin. coriandr. &c. Non ne-
 glectis simul internis incidentibus, discutientibus, Salinis, tartar. O lat.
 tartar. tartarifat. arcan. dupl. M. sal. polychr. Gl. & rad. armorac.
 quocunque modo assumtâ. Item Ess. alexiph. Stahl. pimpin. alb. TR. O ii,
 tartari, &c. Ad *precavendam* nimiam lactis copiam in iis, quæ sangui-
 ne abundant, multum facit V.S. in pede instituta, nec non leniora la-
 xantia, motus & labor, victusque tenuior. Quibus vero Lac prorsus
 dispellendum est, uti puerperis, quæ lactare detrectant, atque iis, quæ
 ab lactare tandem volunt, illis herb. petrosel. c. sem. & coriandr. quoquo
 modo largius applicita, modo dictum Sparadrapum aut Empl. diapho-
 ret. camph. impositum confert, nec non strictior mammaram compres-
 sio, inpr. per initia, ubi Lac nondum irrupit. Vel successive usque mi-
 nus Lactis emulgeatur, atque sic intra paucos dies sponte evanescet.

§. IV. In *Concretionè Lactis* sive thrombosi sive tyrosi primaria In-Concretio,
 indicatio est *Resolutio* & *Discussio*. Quamprimum ergo tale quid persen-
 tiscitur, tunc quantocyus Emulsio aut Suctio instituat. Id autem,

quod jam coagulatum est, resolvi tentetur, ac discutiatur per remedia in §. antec. contra abundantiam lactis commendata, quibus adjicimus h^{ic} Frictiones & fotum ex herb. chæref. rec. minut. concis. & c. melle leni. Δ ad consist. ungt. redact., quod super chartam cœrul. extensum mammis imponatur. Cicuta quoque contusa & imposita lac grumosum resolvere dicitur ab Ettmull. qui in pertinaci malo etiam laudat empl. d. galban. croc. M. c. g. *co lento Δ liquat. calide impos. Interne conveniunt absorbentia, cryst. mont. lap. 69. &c. ut & lenia diuretica & salina, & resolventia, inter quæ aliis palmam præripit Sperma ceti. Huc etiam pertinet \sim Salis ammoniaci Rficatus, Ess. alexiph. St. pimpin. a. in potu theif. cum regimine exhibit. Si hisce non obediat malum, *maturatio* promovenda & loco dolenti emplastrum maturativum imponendum, v. gr. empl. diachyl. c. gumm. cum empl. d. sperm. cet. adhuc maritatum & $\circ\circ$ quodam malaxat.

Tenuitas
aquosa.

§. V. *Nimia Lactis serositas* corrigitur per *Laxantia* Phlegmagoga, quæ serum evacuant, quibus subjungantur *stomachica*, aromatica, sanguinis balsamum restituentia, ess. cort. \odot nt. meliss. macis, absynth. pulv. stomach. Birckm. trag. suav. Gabelk. tunic. inter. ventric. galin. & *Dieta* mutetur in sicciorem, incrassantem, magis aromaticam, & bene nutrientem, qualem in lactis defectu voluimus, conjuncto usu

Crassities &
Muciditas.

vini generosi. *Mucida lactis conditio* attenuatur primo datis *purgantibus* melanagogis, quæ mitiora esse debent primis post partem diebus, & dum operantur, infans à mammis prohibeatur. Deinde *incidentibus salinis & resolventibus*, his quidem tam interne quam externe usurpatis, ut & lenibus *diaphoreticis*, quæ humores attenuant, *diluentibus*, quæ præ aliis in principio conducunt, quia simul lochia pellunt, gelatinosis, *Dieta* sit attenuans, potus sufficiens, vitando aromatum & vini abufum.

Salsedo &
acrimonia
biliosa.

Salsedo & acredo biliosa partim vult *evacuari* per cholagoga, partim *incidi*, & *corrigi*, *obtundi* & *dilui* per absorbentia cum Θ ibus digestivis mixta, gelatinosa, mucilaginosa, cavendo, ne denuo caput extollendi occasionem nanciscatur per aromatica, spirituosas, animique pathemata. Lac *nimis calidum* exposcit *temperantia*, absorbentia & \odot sa, & *pustula* illa rubræ in areola conspicuæ *mucilaginosa*, qualia in fissuris papillarum laudavimus. *Lactandi difficultati* prospiciendum est

Difficultas
lactendi.

pro ratione causæ, ita, ut nunc *tubuli* adaperiendi sunt, juxta §. II. nunc lactis *crassities* corrigenda, modo jam dicto; vel si *infans* ad sugendum persuaderi non potest, norunt mulierculæ papillas & areolas il-

line-

linere dulcibus, syrupo violar. vel aqua saccharata, vel lacte proprio, &c. Mammæ quoque modice comprimantur ad juvandum lactis egressum, vel si *Spasmodici* quid subsit, leniter fricentur pannis vel molliori excutia.

§. VI. *Lacteam febrim* si consideremus tanquam difficilem lactis interruptionem, conducit blandissima alvi *laxatio*, quam obtinemus adeo decantatis & in affectibus præf. mulierum celebratis pilulis Stahlianis. Postea dentur, quæ nimios concurrentes *spasmos* demulcent, temperantia, Osa, & quæ discutiendo viasque laxando poros *aperiunt*, lenia diaphoretica, &c. prout in Lactis defectu varia allegavimus. *Externe* mammæ à frigore probe muniantur, mustelæ aliave pellicula, aut molli excutia blande fricentur, aut sugantur. Commendanda etiam quietas in lecto continentia, ut corpus in leni diapnoë semper conservetur. *Pilos* in mammis hærentes Plinius L. XXXI. C. 10. jam putavit, educi posse ab illitis cancris fluviatilibus, cum quo idem conatur Car. Musitan. *Trut. Chirurg. Tr. II. C. 46.* si reluctantur suctione exire, aut forcipula eximi nequeant. Quia vero supra fictitium hocce capillitium ad lactis *coagulationem*, & *tubulorum obstructionem* retulimus, ex illo igitur capite cura desumenda est.

§. VII. In *Pluralitate mammarum* atque *Defectu* idem hic valet, quod supra de iisdem papillæ morbis diximus, nisi quod juvet laxior thoracalis constrictio, & blanda sæpius repetita frictio, ut in sororiantibus magis grandescere possint, adeoque præcaveatur nimia earundem parvitas, & quidem longe certius, ac heic Tubingæ per jocum pro mammarum incremento commendatum brodium pyrorum exsiccatorem, vulgo, Schniz-Brühe. *Dolores sororiantibus* atque *gravidis* accidentes mitigari possunt oleosis, ol. chamom. rosar. hyosc. verbasc. melilot. ad vias laxandas, fibras emolliendas & demulcendas, externè inunctis, vel sparadr. ex cera, ol. rosac. &c. impos. non omisso etiam internè antispasmodicorum usu. Neque V. S. hoc in casu negligenda est in plethoricis. Errabundi v. *dolores rheumatici* avertuntur remediis ex Cap. de Rheumatismo petendis. Flaccidis mammis aliqualem rigorem & duritiem conciliare student quædam, sive, ne maritis post puerperium mammas pendulas offerant, sive, ut cœlibes pro immaculatis sese vendant, atque hunc in finem mammas semel aut bis per diem lavant vel aqua destill. strobulor. pini, vel decoct. alchymill. & matricar. vel decoct. gallitrich. s. Sclareæ, mammis applicant. *Tumoris ex pinguedine præoc-*

Febris lactea.

Trichiasis.

Morbi Mammarum. Excessus & Defectus.

Dolores.

Flacciditas.

Tumor ex pinguedine.

cupatio tentari poterit mutatione victus plenioris in magis tenuem, & minus nutritivum, laboriosis corporis exercitationibus & motionibus.

Oedema.

§. VIII. *Oedema*, si complicitur *cum aliis morbis*, cachexia totius, l. hydrope, anasarca &c. curam omnem *particularem* respuit, nisi morbo primario profligato. Ad *mucidam* igitur *humorum spissitudinem corrigendam* commendari merentur *interne* Θ ia media & fixa, gummi-resinosa, alexipharmaco-diuretica, antiscorbutica, amara balsamica, nec non aromatica. Dein *evacuantia*, purgantia, ut & diuretica. Postea subjungenda *tonica*. *Externe* adhibeantur *resolventia*, *attenuantia*, *discutientia*, HB. chelid. maj. Rad. ejusd. petasit. armorac. fig. Salom. bryon. sed. vermicul. mur. quæ vel rec. par. contus. & calide appl. in epithem. sicco, vel prudenter remixta c. vino, \square , aut \ddagger to decoqui possunt. Laudatur etiam fimus Columb. c. \ddagger to mistus, nec non tabaci folia, vel in decocto, vel cum butyro & sapone in ungt. conversa. Frictiones modestæ linteaminibus calidis instituendæ quoque profunt. Vesica bubula lacte vel ∇ calid. repleta diaphoresin augendo bono etiam cum effectu imponi poterit. Sic per sudorem pariter dispellunt Balnea Laconica prudenter in usum vocata. Nocent vero pingua, emplastica, emollientia, sulphurata, acriora, gummi-resinosa, refrigerantia, humectantia, & repellentia. Quodsi oedema cutim ad crepaturam usque distenderit, atque ita *ulcus* formatum sit, præ omnibus reliquis ol. myrrh. p. del. habetur præstantissimum. *Dieta* observetur congrua, cibi sint aromatizati, ZZbere potiss. conditi. Pars affecta ne frigori exponatur, sed in continuo calore conservetur.

Nodi.

§. IX. *Nodi*, qui à *Lactis coagulo* ortum trahunt, curantur eâ methodo, quæ superius de Lactis coagulatione indicata fuit. Quotocumque igitur tali collectioni occurratur tempestiva lactis emulsiva expressione, frictione moderata ope excutiæ minus rigidæ, ita tamen peragenda, ne succedat stasis erysipelacea, præterea si in causa sint constrictiones & *spasmi*, omnino conveniunt antispasmodica, inter quæ eminent \bigcirc & cinnab. Concedunt etiam emplastica, sed non calidiora, v. g. empl. d. sp. cet. c. ol. hyosc. malax. & c. croc. & camph. subact. quod spasmos egregie lenit, & inflammationi resistit, in frigidioribus tamen aliquid de gumm. ammoniaco addi potest. Vel empl. d. galban. croc. M. cum eod. oleo, vel ol. menth. aut chæref. malax. it. empl. d. melilot. . empl. diachyl. c. g. & camphorat. Alii é fimo columb. c. vappa vini cataplasma parant & ap.

& applicant. Efs. pimpin. alb. uti in aliis lactis vitiis, ita & hîc, in parciore dosi magis proficuam esse, quam aliam in largiori quantitate datam, vult Exp. Stahlius. Sic & alvi legitimus successus provocatus in lactis & mammarum vitiis multum potest. Insuper si ullibi, certè in his casibus juvat mammas blando colore fovere. Sin vero *tumores* magis sint *sanguinei, erysipelatodes, phlegmonodes, & apostematodes*, tunc ^{Tumores sanguinei, Erysipelas, Phlegmone.} *stasis etiam maturè est resolvenda & discutienda* tam per interna, quam externa, præc. diaphoretica. Inter discutientia, quæ *interne* conferunt sambucina reliquis fere præferuntur, v. g. ∇ fl. samb. in MRa, cui add. ♁ diaphor. & pro scopo resolv. majore MRa simpl. vel flor. samb. in infus. Conveniunt etiam *temperantia* absorbentia, ⊕ data & ♁ ina, cum diaphoreticis maritata, conch. ppt. c. c. phil. ppt. ♁ diaph. mandib. luc. pisc. magnes. alb. mat. pert. ⊕ ♁ tum, depur. ♁ nat. & ♁ ii, quorum usus aliquantis per continuandus est. *Externe sacculi sicci* è flor. chamom. sambuc. herb. menth. chæref. calidè applic. aut Catapl. è Rob sambuc. largiter forti linreamini obducto, sæpius, ne nimistenaciter adhæreat, reiterandum. *Pulv. it. erysipel. Myns.* c. sach. ♁ n. & camph. in principio sæpius inspers. *Unctuosæ* etiam in hoc casu ferunt mammæ, v. g. ol. menth. cum ol. dest. anis. aut chamom. &c. aut Emplastr. resolv. Heinr. camphorat. aliaque, quæ ad nodos resolvendos allegata fuerunt, præc. sparadr. ex ol. oliv. rosar. c. cer. & sev. hircin. add. sperm. cet. & camphora.

§. X. Quodsi discussio non obtineatur, *maturatio* locum habet, ^{Abcessus.} ubi pro scopo maturandi Empl. d. melilot. c. ol. ovar. ol. amygd. d. reliquis præstat, quia simul discutit. It. empl. è mucilag. diachyl. f. & c. g. Noriberg. quod quidem tardioris, sed optimi est effectus. Aut imponatur pan. tritic. in lacte coctus, cum pauxillo croci. *Abcessus*, si sponte non rumpatur, aperiatur lanceola in parte acuminata, ne pus profundius serpat, apertus est mundificandus & consolidandus balsamicis, liquam. vel Efs. myrrh. c. es. succin. addito modico ~~un~~ thereb. vel ol. ovar. hyper. momord. bals. peruv. bals. Arcæi, &c. desuper imponendo Empl. diasulph. Rul. stict. Croll. opodeldoch Parac. &c. Tamdiu autem apertus servetur, quamdiu adhuc tumor adest. Si in *fistulam* abeat, (quod ob glandulosam & adiposam substantiam facillime contingit) & *ulcera* sinuosa, ^{& Ulceratio.} *mundificantibus & abstergentibus* magis est insistendum per succum chærefol. decoct. tabac. ol. philosoph. & quod Etmuller extollit, ol. momord.

mord. Conf. Forest. Obs. L. I. O. 24. Scultet. *Arman. Chir. obs. 75.* continuando usum Empl. opoteldoch, de min. d. plumb. ust. stict. Croll. *Interne ordinatis, quæ M. S. purificant, decoct. lignos. é lign. guajac. Tumoribus & ulcera verminosa.* *fassafr. rad. chin. sarsæp. ꝯ crud. &c. Tumores & ulcera verminosa* optime *preservantur* debita ipsorum tractatione maturatoria, mundificatoria & absterforia. *Curationes* autem præter hæctenus dicta institui poterunt, prouti in Pathol. citatæ observationes docuerunt.

Scirrhus.

§. XI. *Scirrhus* duas format indicationes, vel *discutiendus* est, vel *ita sibi relinquendus*, ne incrementa capiat, aut in gravius malum degeneret. Si *discussio* intendatur, internè præmittenda sunt *laxantia* per epicrasin operantia cum discut. resolv. sociata, aut pilul. laxantes cum gumm. ammoniaco, mercur. dulc. &c. paratæ, sæpius reiteratæ. *Ufurpanda* etiam sunt *discutientia*, TR. ꝯ ii acr. c. es. primp. alb. it. es. scord. vincetox. succin. Vel decocta Lignos. &c. Ad *preoccupandam corruptionem* acrimonia corrigatur per absorbentia, temperantia, ꝯ ita. *Externe* non neglecta *V.S.* aut in succulentis *scarif.* inter *topica discutientia* primus stat *V.* camphor. & crocatus jugiter continuatus, qui præf. in scirrho sanguineo conducit. Catapl. non c. lacte, sed vino parata, aut Epithemata ex rad. bryon. fig. Sal. jrid. Fl. angel. Hb. scord. Flor. sambuc. add. camph. *Emolliendi* scopo combinari potest rad. alth. malv. liquir. herb. & flor. melilot. flor. chamom. sem. lin. Ex *emplastris* locum habet emplastr. de g. ꝯco For. d. cicut. melilot. é galban. croc. &c. camphora imbuta. Conveniunt etiam ad resolvendum moderatæ *friktiones*. *Ulterior affluxus* arceatur discutientibus, e. g. empl. d. spermat. cet. diaphor. M. c. camph. in ambitu applic. Quomodo *excindendus* sit, reservamus ad therapiam Cancri Occulti. *Exsanguis interne* eadem poscunt, nec non *externe*, in his tamen ad *emolliendas* inspissatas muciditates, easque sensim dispellendas tutius adhibere licet emollientia, empl. diachyl. vel saponat. Barb. d. melilot. cum jam dictis discutientibus. Alii *ꝯialia* laudant & inungunt *ꝯium viv.* cum pinguedine quadam in linimentum redactum, superimponendo empl. Vig. c. *ꝯio*, atque, ne salivatio excitetur, corpus subinde purgant. Sin vero ulterius saltem *incrementum prohiberi*, adeoque *Cura palliativa* in usum vocari ob scirrho annositatem, subjectique conditionem consultius videatur, præstant hoc *saturnina*, lamina inpr. tenuior plumbea, alternis diebus *ꝯio* illita, pauloque laxius mammæ applicata, ne compressione noceat, quæ vi fundente, repellente, & refrigerante

fatis

satis efficax est etiam ad cancrum occultum. Sic & empl. saturn. Myns. d. minio, diapompholyg. &c. observando simul *dietam* exactissimam, tenuem, & assumendo *remedia* humorum orgasmum atq; acrimoniam infringentia.

§. XII. Doleo, quod temporis angustioribus jam inclusus cancellis, *cancrum tum latentis, tum manifesti* curationem ea, qua deceret, dignitate subnectere nequeam. Verum enimvero hoc etiam non obstante dehortatur tamen *Divus noster senex*, Hippocrates, qui in *sect. VI. §. 38.* inquit: *Quibus cancri occulti sunt, non curare melius: curati enim intereunt cito. Non curati vero multum tempus permanent.* Vix enim alius affectus est, qui tam facile irritatur, nisi convenientissima adhibeantur remedia. Hinc optime monet Munick. in *Pr. Chir. C. 13.* *Occulti tractentur, ne exulcerentur, exulcerati, ne ulterius serpent.* Aut quod alii: *seca mature, vel blandire prudenter.* Quodsi vero aliquid agendum sit, *Indicationes* Sunt: I. *Acrimonia & dyscrasia humorum præoccupetur & auferatur.* a.) per laxantia, aperientibus resolventibus & balsamicis maritanda & interponenda, præpr. *§ialia & helleborina.* β) Absorbentia, temperantia, ostracodermata, & calc. metall. fix. *§ialia, lumbricalia, viperina, &c.* in pulv. bis de die exhib. γ) leniora diaphoretico-diuretica, moderate his con- & jungenda. II. *Affluxus copiosior prohibeatur* præter repetitas laxationes per ea, quæ sanguinem & humores ad inferiora invitant & imminuunt, V. S. in pede, fonticulos, habita simul hæmorrhoidum & mensium ratione. III. *Tumor ipse resolvatur & discutiatur per externa.* At vero hic præc. in memoriam revocamus, quod non sine ratione affectus dicatur *Noli me tangere.* Referrunt tamen huc possunt, quæ in §. *antec. de scirrho* dicta sunt. Hic præter laminam *Heam §ialem*, aliaque *Hina* laudamus *V camph. c. ess. croc.* sique dolores urgent, *lumbr. formic. remixtum*, sed magis in circumferentia, quam tuberculo illinendum. Quoniam autem prælaudata isthæc remedia exoptatum effectum rarius assequuntur, imitanda est *Batavorum methodus*, qua cancrum mox sub herba suffocant, & vix nuce avellana majorem mature excindunt, sicque ulteriorem proventum, experientia suffragante, præcavent. Quando itaque *mobilis est, aptoque loco situs, vasis magnis non accretus, à causa magis externa ortus, in juvenili, sano, viribusque constante corpore, ægræ consentientis* brachium retrorsum flectatur, ut tuberculum ob extensum muscolum pectoralem ad anteriora magis protuberet. Deinceps *incisio fiat crucialis, cuteque separata reclinata, tumor ipse apprehendatur vel solis digitis, vel forcipe Helvetiana, (quam non inepte*

Cancer occultus.

Excisio.

cum circino cruribus falcatis instructo, Taster - Circul, comparaveris, vid. Heist. Chir. Tab. XVIII. fig. 3.) alterâque manu cauta extractio ope cultelli incisorii peragatur, adhibita cautela, ne vasa majora vulnerentur, quæ proin ligari poterunt, ne operatio turbetur. Facta discissione sanguini aliqualis permittatur exitus, & imponantur lintea carpta cum vel sine ischamo, colophon. &c. De reliquo vulnus mundif. & consolidantibus tractetur, & in peripheria applicentur, quæ inflammationem tum præcavent, tum discutiunt.

Cancer
Exulceratus.

§. XIII. *Cancris exulcerati* curatio perfecte absolvitur, dummodo perpetrata fuerint, quæ sequentes *Indicationes* postulant: Ima est *Ulceris mundificatio*, & *putrilaginis extirpatio*. IIda est *Ulterioris corruptionis cohibitio*. IIIia *Affluxus noxii repulsio*. IVta *Universa humoralis masse purificatio*. Vta *Urgentium symptomatum mitigatio*. Et denique VIta *Consolidatio*. Sed hic Rhodus, hic salta! Liberet jam singulis istis *Indicationibus* aliquatenus subjungere sua *Indicata*, modo ob temporis angustiam, qua etiam ad prolegomena imprimenda excludor, id liceret. Eapropter iis non nisi hoc annectimus, quod Kortholthus, Gedanensis, magnam sibi famam comparaverit suis *specificis*, videlicet *pulvere* quodam fusco, quem vocat *emeticum sine pari*; TRâ *anodyna*; *Panacea solari*; *Balsamo catholico viridi*; *Balsamoque vulnerario*. Quorum effectus pluribus exemplis felices, paucioribus frustraneos, comprobatos referunt *Vratislavienses in Natur- und Medicin-Geschichten, Ann. 1719. m. Januar. Class. V. artic. II. & An. 1720. m. Octob. Clas. V. art. IV.* Quandoquidem incassum videantur omnia, audiendus est *Celsus*, qui ita: *Morbos, quos medicamenta non sanant, eos ferrum sanat.* Coronidem ergo nostris discursibus imponat *Operatio Chirurgica*, quæ tempestive instituta, omnibus aliis irritis, in cancro occulto majori pariter, ac exulcerato mira præstat, & ægram à tantis cruciatibus, atque inevitabili vitæ periculo D. B. liberat. Minus ea *periculi* infert, quando cancer aliquatenus mobilis est, & superficiem magis occupat; E contrario *majus*, si profundior est, vel ipsas costas jam arrosit, in quo tamen casu musculum pectoralem simul præscindere non reformidavit *Bidloo*, qui uno anno vigesies bis ita se operatum esse testatur in *Exerc. suis Anat. Chir.* idemque approbat *Heisterus*. Imo licet glandulæ subaxillares infectæ fuissent, feliciter sese haud ita pridem mammam amputasse, glandulasque exsecasse, affirmavit *Graviss. Dn. Præsidis* deamatissimus gener, *Præcellentiss. Dn. Mauchard, Prof. P. O. Tubing. Celeberr. Fautor meus Colendissimus*, eâ insimul prudenter habita *cautione*, ne surculos

Amputatio
mammæ
cancerolæ.

los arteriæ axillaris aut brachialis illuc locorum dispersos violaret. Adeoque is saltem restat metus unicus, ne cancro licet una cum mamma rescisso, ab infecta M. S. par crudele malum in alteram transferatur.

§. XIV. Methodos, quibus *Scultetus* cum Veteribus, *Helvetius*, *Bidloo*, & *Solingen* usi sunt, silentio præterimus, & hunc saltem proponimus *mammam cancerosam amputandi* modum: Amplectitur una manus mammam, eamque usque magis à costis cum vel sine musculo pectorali, vel toto, vel ex parte, deorsum elevare annititur, dum altera manus ope cultelli incisarii incipiendo à parte superna prope claviculam, & sub axillis finiendo ita sectionem velociter peragit, ut vasa sanguinea ultimò dissecentur, ne hæmorrhagia vel justo major sit, vel operatorem impediat. Atque hanc secandi methodum præferimus illi, quam *Dn. van Buhren*, *Operator Nosodochii Trajectini* adhibuit cum pecul. *cultro falciformi*, qui cum duplici manubrio conjunctus est, uti è figuris videre datum est in *disp. inaug. Dn. Tabor, Moeno-FFtens.* habita *Trajecti ad Rhen.* 1721. atque apud *Heister. l. c. Tab. XVII. f. 3.* quia aliquo modo vellicat (*es kneipt*) hoc instrumentum, hinc etiam apud ipsos *Batavos* ejus usum cessavisse, compertum habemus. Quidam, inpr. *Bidloo* & *Garengot* volunt, facta abscissione tolerandam esse aliquandiu hæmorrhagiam, ut hoc modo *miasma* eliminetur, & *febris vulner.* præoccupetur. Sed plane *supervacanea* est hæc admonitio, cum in ipso amputationis actu sat sanguinis effluat, nec non, si vulneris oræ comprimantur, hoc *miasma* affatim exprimat. Præstat eam mox cohibere vel per *canterium* actuale, vel per *styptica*, vel, quod melius, *℞. Rficatiss. Vasis* vero *Majoribus* injiciantur ligaturæ. Postea quæ apte deligari debeat, consulatur *Heister. l. f. all. p. 829.* & *Bassius*, in cujus *Bericht von Bandagen*, v. plumaceol. Tab. I. fig. 6. & 8. Emplastr. T. II. f. 22. Splenia, T. III. f. 2. atque fascia. T. X. f. 3. & 4. In subsequentibus deligationibus invigilandum est omnimodæ *reliquiarum cancerosarum* eradicationi, vulnerisque peritæ *Consolidationi*.

Jam filum heic abrumpo, annexis ad **SVMMVM ARCHIATRVM** precibus devotissimis, ut, qui hætenus studiis meis clementi sua gratia adstitit, eadem in posterum quoque benignissime secundare, atque hunc in finem etiam Fautores ubique locorum mihi donare, ac denique praxi clinicæ ita semper benedicere velit, quo omnia undique cedant in **Ter Sancti** sui Nominis gloriam, proximi salutem, Parentum solatium, meumque proprium emolumentum. Atque hac quidem ratione studiorum meorum nunquam non exoptatus obtinebitur

F I N I S.

The first part of the paper is devoted to a general
 consideration of the subject, and to a statement of the
 objects of the present inquiry. It is shown that the
 subject is of great importance, and that it has
 not been hitherto treated in a satisfactory manner.
 The second part of the paper is devoted to a
 detailed examination of the subject, and to a
 statement of the results of the present inquiry.
 It is shown that the subject is of great
 importance, and that it has not been hitherto
 treated in a satisfactory manner. The third part
 of the paper is devoted to a general
 consideration of the subject, and to a statement
 of the objects of the present inquiry. It is shown
 that the subject is of great importance, and
 that it has not been hitherto treated in a
 satisfactory manner. The fourth part of the
 paper is devoted to a detailed examination of
 the subject, and to a statement of the results
 of the present inquiry. It is shown that the
 subject is of great importance, and that it
 has not been hitherto treated in a satisfactory
 manner.